

EESTI RAHVUSVAHELISES
JULGEOLEKUKESKKONNAS

2020

VÄLISLUUREAMET
Estonian Foreign Intelligence Service

Kujundus: Taivo Org

Illustratsioonid: Josep Maripuu, Taivo Org, Bigstock, Shutterstock

ISSN 2461-4459 (trükis)

ISSN 2613-3288 (võrguväljaanne)

SISUKORD

Eessõna	2
Venemaa sõjaline oht	4
Probleemid Venemaa sõjatööstuskompleksis	7
Vene ühiskonna süvenev militariseerimine	11
Venemaa küberoht	15
Venemaa sisepoliitika ja majandus	20
Venemaa välispoliitika	30
GONGO-d Venemaa välispoliitika instrumendina	32
Moskva strateegia Ukraina suhtes ei ole muutunud	37
Venemaa huvid Serbias	40
Venemaa mõjuvõim Moldovas kasvas	42
FSB mõjutusoperatsiooni näide: Vlad Plahotniuci diskrediteerimine	46
Lõuna-Kaukaasia – n-ö Venemaa pehme kõhualune	50
Venemaa Lähis-Idas	54
Aafrika – Kreml otsib uusi võimalusi	61
Venemaa peab kohanema tugevneva Hiinaga	65
Venemaa kasvav huvi Arktika vastu	68
Hiina senisest aktiivsem roll maailmas	70
Hiina tehnoloogia varjatud ohud	77
Hiina eriteenistuste tegevusest lähtuvad ohud Hiina territooriumil	78

EESSÕNA

Viendat aastat annab Välisluureamet välja avaliku raporti „Eesti rahvusvahelises julgeolekukeskkonnas“. Eelmised korrad on näidanud, et huvi meie piirkonna julgeolekuolukorra vastu on suur nii Eestis kui väljaspool. Raporti levik on aastatega kordades kasvanud. Välisluureameti hinnanguid oodatakse ja usaldatakse. Raportist on saanud oodatud lugemismaterjal diplomaatidele, ajakirjanikele, julgeolekuekspertidele ja teistele, kellele see annab hea tervikpildi Eestit ümbritsevast julgeolekuolukorrast.

Maailm ei ole viie aastaga muutunud turvalisemaks, pigem vastupidi. Peamised ohud Eestile väljastpoolt on endised. Meid ohustab eelkõige naaberriik Venemaa, kelle juhtkond tegutseb agressiivselt demokraatliku maailmakorra vastu.

Venemaa jätkab sõjalise jõu tugevdamist Euroopa suunal. Eesti, Läti ja Leedu lähiümbruses on sõjaliste jõudude tasakaal Venemaa poole kaldu – näiteks Eesti ja Leedu piiride lähedusse paigutatud ballistiliste rakettidega Iskander võrreldavaid raketisüsteeme pole NATO riikidel terves Euroopas. Venemaa sõjalise rünnaku oht Eestile on väike, sest Venemaa ei soovi sõda NATO-ga, kuid

MIKK MARRAN

Välisluureameti peadirektor

Venemaa ja Lääne vastasseisu ägenemine kus tahes maailmas võib Eesti ohupilti kiiresti muuta. Venemaa võib otsustada ennetava sõjalise rünnaku kasuks Balti riikides, kui ta kardab konflikti eskaleerumist mõnes teises piirkonnas.

Piirkondi, kus Venemaa püüab oma huve kaitsta, on maailmas mitu. Lähemdas on Venemaa juhtkonna riskivalmidus toonud talle edu ning Venemaa tahab kinnistada oma positsiooni arvestatava piirkondliku jõuna. Aafrikas püüab Venemaa tugevdada oma mõju diplomaatiliste suhete, sõjalise koostöö ning oligarhide koordineeritud mõjutusoperatsioonidega; aina enam täheldame erasõjafirmade avantüüre. Arktikas võitleb Venemaa maavarade omamise ja ühendusteede kontrollimise eest. Sõjalisi ja mõjutusoperatsioone

kaugetes riikides näeb Venemaa juhtkond osana suurest vastasseisust lääneriikide, eelkõige USA-ga.

Kreml ei ole teinud midagi Ida-Ukraina relvakonflikti lõpetamiseks, vaid jätkab sealse sõjategevuse juhtimist ja relvastamist ning püüab kõigi vahenditega peatada Ukraina Euroopa-integratsiooni. Samamoodi hoiab Venemaa kinni teistest enda n-õ lähiregiooni riikidest, sekkudes jõuliselt Valgevene, Moldova, Georgia, Armeenia ja Aserbaidžaaani siseasjadesse. Kirjeldame raportis detailselt Vene eriteenistuste infooperatsiooni Moldovas, mis näitlikustab idanaabri tegevusmustrit.

Venemaa tegevust ohjeldavad osaliselt rahvusvahelised sanktsioonid, mis piiravad agressiooni Ukrainas ja takistavad Venemaal arendamast oma sõjalist võimekust soovitud tempos. Seejuures ei ole aga sama tõhusaid sanktsioone seni järgnenud Venemaa küberoperatsioonidele, mistõttu Venemaa küber-ründajad otsivad aina uusi võimalusi lääneriikide ja rahvusvaheliste organisatsioonide võrkudesse tungida.

Analüüsidest võimalikke väliseid ohte Eesti julgeolekule, tuleb aina enam tähelepanu pöörata ka Hiinale. Hiina

VENEMAA TEGEVUST OHJELDAVAD OSALISELT RAHVUSVAHELISED SANKTSIOONID, MIS PIIRAVAD AGRESSIOONI UKRAINAS.

kasvav välispoliitiline aktiivsus avaldus 2019. aastal muu hulgas Hiina saatkondade toetuses oma riigi ametliku joone kaitseks korraldatud meelevaldustele ning kohaliku meedia kritiseerimises kallutatuse pärast. Hiina juhtkond tahab kehtestada endale meelepärast maailmakorda. Hiina välisinvesteeringute võimalik kasutamine poliitilistel eesmärkidel ja ka võimaliku tehnoloogia-sõltuvuse tekitamine on ohud, millega tuleb Eesti julgeoleku tagamisel järjest rohkem arvestada.

Välisluureameti töö on tagada, et Eesti riigi juhtkond saaks nii ülal kirjeldatud kui ka paljudest muudest ohtudest parima info ja eelhoiatuse. Selles ja tulevastes raportites püüame informeerida ohtudest ka ühiskonda laiemalt, sest julgeolek eeldab tarku valikuid.

Head lugemist!

31. jaanuaril 2020

VENEMAA SÕJALINE OHT

Venemaa jätkab oma relvajõudude väekontingendi ümberrelvastamist ja tugevdamist eelisjärjekorras Euroopa piiri ääres.

Peaegu kõik ohud Lääne-mere regiooni julgeolekule tulenevad Venemaa tegevusest. Venemaa varjatud mõjutustegevus, majanduslik surve, välispoliitiline agressiivsus, aga ka külma sõja stiilis sõjaline aktiivsus ning relvastuse paigutamine Baltimaade piiride äärde destabiliseerib Läänemere riikide julgeolekut. Võib öelda, et ainus eksistentsiaalne oht Eesti suveräänsusele on Venemaa potentsiaalne sõjaline operatsioon Balti riikide vastu.

Venemaa jätkas 2019. aastal viimase kümnendi suundumust tugevdada oma relvajõude Euroopa suunal. Kümne aasta jooksul on Venemaa loonud Lääne sõjaväeringkonnas kolm armeed taseme väejuhatust, viis uut diviisi staapi ning viisteist uut manööverpolku (motolaskur-, tanki- või dessantvägede polku). Eesti piirist 28 km kaugusel paiknev 76. ründedessantdiviis on Vene õhudeessantvägedes esimene diviis, kus on mehitatud kolmas dessantpolk.

Võrreldes NATO vägedega on jõudude tasakaal Balti riikide suunal Venemaa

poole kaldu. Isegi Kaliningradi oblastis paiknevat relvastust arvestamata on Venemaa ründerelvastuse – tankide, hävituslennuväe ja raketisuurtükiväe – poolest tugevas ülekaalus. Venemaa relvajõududel on alaliselt paigutatud lühimaa ballistilised raketid Iskander 120 km kaugusele Eesti piirist ning 45 km kaugusele Leedu piirist, mis võimaldab nende ründerelvadega ohustada Balti riikide territooriumi kahelt suunalt – Leningradi ja Kaliningradi oblastist. NATO-l ei ole võrreldavaid raketisüsteeme kogu Euroopas.

Iga-aastastel suurõppustel harjutavad Vene relvajõud ulatuslikku sõda USA ja NATO-ga. See tava sai alguse juba ammu enne seda, kui Balti riigid NATO-ga liitusid. 2019. aasta tõi taas esile ka selle, et Vene relvajõudude suurõppused muutuvad üha detailsemaks ja keerukamaks. Üks näide sellest oli Venemaa kogu mereväe õppus „Ookeanikilp 2019“, kus mängiti laevagruppidega läbi varem vaid lauaõppustel harjutatud merelahinguid Taani väinades ja Atlandi ookeanil. Strateegilised õppused „Tsentr 2019“

VENEMAA RELVAJÕUD BALTI RIIKIDE PIIRIL

KALININGRADIS

u 12 000 maa- ja dessantväelast

u 100 tanki

u 400 soomukit

u 90 iseliikuvat suurtükki

u 40 reaktiivsuurtükki

12 lühimaa ballistilise raketisüsteemi

u 18 000 maa- ja dessantväelast

u 70 tanki

u 750 soomukit

u 90 iseliikuvat suurtükki

u 40 reaktiivsuurtükki

12 lühimaa ballistilise raketisüsteemi

350 km

ja „Liidukilp 2019“ olid mastaapsed nagu varasemadki ning kaasasid ka tsiviilstruktuure. Sel aastal on oodata suurõppust „Kavkaz 2020“, mis keskendub sõjale Musta mere, Ukraina ja Kaukaasia regioonis.

Venemaa sõjalise rünnaku oht Ees- tile on siiski ka 2020. aastal väike, kuna Eesti ei ole Venemaale sõjalise planeerimise ega välispoliitika seisukohalt esmatähtis ning Venemaa tahab vältida otsest sõjalist konflikti NATO-ga.

Tuleb aga arvestada, et Venemaa relvajõud on viimastel aastatel oluliselt arendanud nn ennetavate sõjaliste tegevuste kontseptsiooni. Sellega üritab Venemaa vähendada oma konventsionaalse väevõimekuse suhtelist allajäämist ülekaalukale vastasele, püüdes olla kiirem nii vägede liigutamisel kui ka sõjaliste eesmärkide saavutamisel.

Nagu kõikide teiste maailma regioonide või rahvusvaheliste küsimuste puhul, nii ka Balti riikidega suhtlemiseks kujundab Venemaa oma seisukohad üldisemate suhete kaudu Ameerika Ühendriikidega. Venemaa tahaks igal võimalikul moel vähendada USA rolli maailmas ning samal ajal suurendada enda oma. Nõnda ei ole Venemaal võimalik näha ka Balti riike välispoliitiliselt või sõjalise planeerimise võtmes millegi muu kui potentsiaalse tallermaana USA ja Venemaa vahelises sõjas. Seega peavad Balti riigid arvestama võimalusega, et Venemaa võib otsustada ennetava sõjalise rünnaku kasuks Balti regioonis, kui ta kardab konflikti eskaleerumist USA-ga mõnes teises maailma regioonis. See aga tähendab omakorda, et halvimal juhul võib sõjaline rünnak sõltuda Venemaa juhtkonna otsusest, mis põhineb moonutatud ohupildil ja poliitilisel valearvestusel.

EESTI SÕJALISE RÜNDAMISE TÕENÄOSUS

2020. AASTAL ON VÄIKE, KUID TÄIELIKULT EI SAA

VÄLISTADA VENEMAA JUHTKONNA VÕIMALIKUST

VALEARVESTUSTEST TULENEVAT OHTU.

PROBLEEMID VENEMAA SÕJATÖÖSTUSKOMPLEKSIS

Lääne sanktsioonid takistavad Venemaal sõjalise võimekuse arendamist.

Venemaa juhtkond paneb suurt rõhku oma relvajõudude kõikvõimsuse kuvandi loomisele, kuid Euroopa Liidu, USA ja Ukraina sanktsioonid on Vene sõjatööstuskompleksile hulga probleeme tekitanud. Eelkõige on nende mõju olnud märgatav mereväes – sanktsioonide kehtestamise tõttu jäi saamata üks helikopterikandja-dessantlaev (Mistral), kolme suure lahingulaeva (Grigorovitši klass) ehitus katkestati ning vähemalt viie lahingulaeva valmistamine venis märgatavalt. Sanktsioonidest tulenevad piirangud on külmutanud uue sõjatehnika kasutuselevõtu ning sundinud Venemaa relvajõude leppima senise tehnika moderniseerimisega. Kreml üritab sanktsioonide mõju igati varjata ja Venemaa valitsus salastas sel eesmärgil alates 01.06.2018 ka kõik riigikaitsele ostukonkursid.

Sanktsioonide tõttu on Venemaa võtnud suuna varem Läänest imporditud komponentide asemel kodumaiste arendamisele ja kasutamisele. 2014. aasta augustis kinnitati impordiasendamispoliitika – *importozameštšeniye*,

mis kohustab kaitsetööstuses import-tehnoloogiaid kodumaistega asendama. Kodumaiste komponentide kasutamine on aga palju kallim, kuna teatud tehnoloogiate kasutusele võtmiseks tuleb alustada teadus- ja arendustegevusest. See võib võtta aastaid ning tõstab oluliselt ka toodete hinda. Kodumaiste toodete probleemiks on ka kehv kvaliteet, eriti algkomponentide puhul nagu elektroonikaplokid, toorikud jmt. Ilmekaks näiteks on tuumaallveelaevu ehitav Sevmaši laevatehas, kus alates 2016. aastast on keelatud kasutada Vene päritolu aparatuuri ja tööriistu.

Kodumaiste komponentide puuduse tõttu üritatakse sanktsioonidest mööda hiilida, asendada seadmeid odavate, peamiselt Hiina päritolu koopiatega või kohandada olemasolevaid kodumaiseid tehnoloogiaid. Kõik see nõuab pikaajalist ümberprojekteerimist, vähendab seadmete töökindlust ning raskendab nende tehnilist hooldust. Näiteks 2018. aasta sügisel pankrotistus sõjalaevastikule side- ja navigatsioonisüsteeme tootnud NPO Karat Peterburis, kuna oli sunnitud importkomponentide

kasutamise keelu tõttu tootmise peatama. 2016. aastal pidi Venemaa Kaitseministeerium loobuma uute sidesatelliitide Sfera-V ostmisest, kuna sanktsioonide tõttu kasutusel olnud Vene elektroonilised komponendid tegid satelliidid nii raskeks, et Vene kanderaketid ei suutnud neid orbiidile viia. Kaitseministeerium otsustas osta vanu, Meridian tüüpi sidesatelliite.

Mõjuta ei ole jäänud ka Venemaa laevaehitusvaldkonnale (Ühendatud Laevaehitus korporatsioon) kehtestatud sanktsioonid. Nende tõttu on lõppenud välisinvesteeringud ja -krediidid ning keerulisemaks on muutunud kindlustustoimingud. Sanktsioonid on halvanud ka Ühendatud Laevaehitus korporatsiooni soovi osta laevaehitusettevõtteid välismaal.

Venemaa sõjatööstusele on eluliselt tähtis sõjatehnika eksport, sest sellest teenitud tulu võimaldab täita riiklike tellimusi. Ainuüksi riiklike tellimustega ei jääks suured sõjatööstusettevõtted ellu.

Lisaprobleeme sõjatööstustes tekitab Venemaa relvajõududes levinud korrupsioon, kuna riiklike lepingute võitmiseks on oluline võtmefiguuridele „meelehead“ anda. Seda toetab

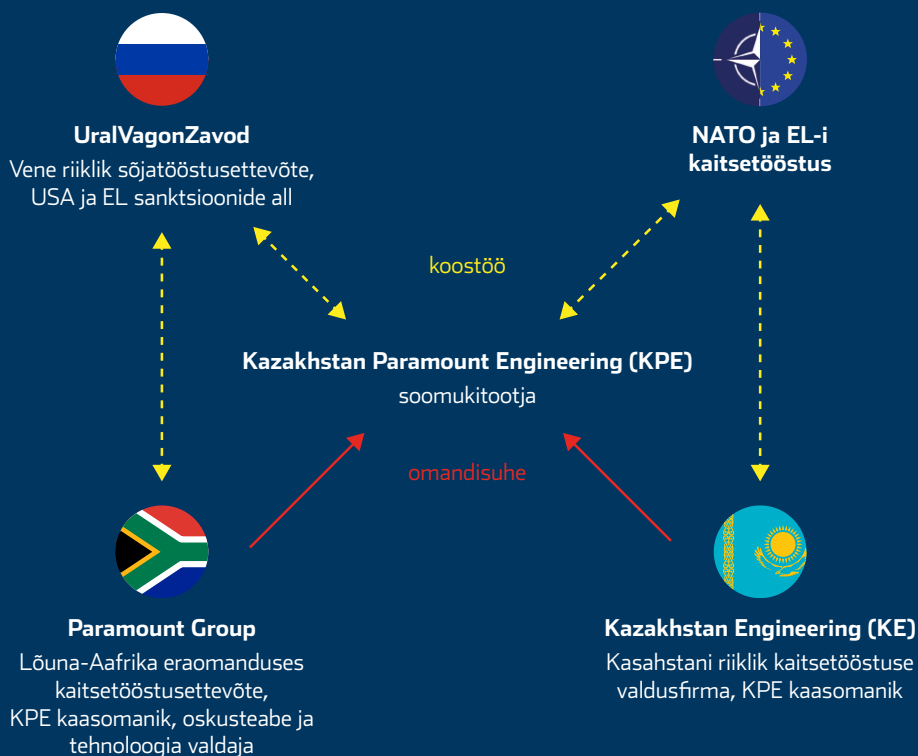
Venemaa sügavalt bürokraatlik asjaajamiskord, kus väikesed formaalsused võivad menetluse peatada. Eriti rängalt mõjutab see sõjatööstuse allhankijaid ja väikeettevõtteid, kelle eelarve vajalikku „kümnist“ välja ei kannata. Need ettevõtted, kelle toodetele on nõudlust tsiviilsektoris, ei ole viimasel ajal enam huvitatud osalemisest Venemaa Kaitseministeeriumi hangetel, kuna lepingu võitmine ei sõltu töö kvaliteedist.

Kuigi Venemaa on sõjaliselt endiselt väga võimekas, on Lääne sanktsioonid nii mõnegi valdkonna arengut takistanud.

VENEMAA ÜRITAB KOLMANDATE RIIKIDE KAUDU SANKTSIOONIDE MÕJU LEEVENDADA

Vaatamata kehtestatud sanktsioonidele otsivad Venemaa sõjatööstusettevõtted endiselt võimalusi rahvusvaheliseks koostööks, ning mõnel juhul on neil see ka õnnestunud. Huvil rahvusvahelise koostöö vastu on kaks põhjust. Esiteks on see võimalus teenida rohkem raha. Teine, tõenäoliselt kaalukam põhjus on soov pääseda ligi Lääne oskusteabele ja tehnoloogiale. See võimaldaks kiiremini ja odavamalt

KASAHSTANI SOOMUKITOOTJA JA VENE SÕJATÖÖSTUSKONTSERNI KOOSTÖÖ

toota senisest tõhusamat relvastust, mida Venemaa relvajõud saaksid kasutada potentsiaalses sõjategevuses NATO ja EL-i liikmesriikide vastu.

Võimalik näide sellest on Kasahstani soomukitootja Kazakhstan Paramount Engineering (KPE) ja Vene sõjatööstuskontserni UralVagonZavod koostöö. KPE esitles 2016. aasta juunis Astanas toimunud kaitsetööstusmessil

„KADEX-2016“ ratassoomukit Barys, millele oli paigutatud UralVagonZavodi tütaretevõttes toodetud relvamoodul AU-220M Baikal, mis on relvastatud võimsa, 57-mm kaliibriga kiirlaskekahuriga ja suudab tabada sihtmärki 8–12 kilomeetri kaugusel.

Peaaegu sajaprotsendiliselt Vene riikliku kaitsetööstuskonglomeraadi omandusse kuuluva UralVagonZavodi

suhtes on kehtestanud sanktsioonid nii USA kui ka Euroopa Liit.

KPE üheks osanikuks on riiklik kaitsetööstuse valdusfirma Kazakhstan Engineering, mille tütarettevõtted on varem teinud koostööd ka NATO liikmesriikide kaitsetööstusettevõtetega. KPE tehas alustas tegevust 2015. aasta lõpul, s.t peatselt pärast sanktsioonide kehtestamist Venemaa kaitsetööstuse suhtes. Tehase tootmisvõimsus on väidetavalt 200 soomusmasinat aastas, mis selgelt ületab nii Kasahstani kui ka teiste selle piirkonna riikide jõustruktuuride nõudluse ja vajadused. Kasahstani rajatud tehase oskusteave ja soomukite tootmiseks vajalik tehnoloogia pärineb KPE teiselt osanikult, Lõuna-Aafrika kaitsetööstusettevõttelt Paramount Group.

← *Kasahstani ja Lõuna-Aafrika koostöös valminud soomuk Barys, millele on paigaldatud Vene sõjatööstuskontserni UralVagonZavod relvamoodul AU-220M Baikal.*

ALLIKAS: URALVAGONZAVOD.RU

Teine näide Venemaa sõjatööstuskompleksi rahvusvahelistest sidemetest on Vene kaitsetööstusettevõtete suhted Aserbaidžaanri riikliku kaitsetööstusega. 2016. aastal sõlmisid Aserbaidžaanri Kaitsetööstusministeeriumi tootmiskoondis Šarg ja Venemaa riiklik sõjatööstuskontsern Taktitšeskoje Raketnoje Vooruženije (TRV) lepingu õhk-õhk ja õhk-maa rakettide ühiseks tootmiseks. See Aserbaidžaanri hinnangul „kindel ja vastastikku kasulik“ leping oli jõus ka 2019. aastal. TRV suhtes on USA kehtestanud sanktsioonid.

Peale selle tarnib Aserbaidžaan Vene sõjatööstuskompleksile varuosi, pakub tehnilise hoolduse teenust jms. Venemaa ja Aserbaidžaan peavad läbirääkimisi sõjalis-tehnilise koostöö laiendamise ning selles vallas uute projektide käivitamise üle.

Samal ajal on Aserbaidžaanri kaitsetööstusel olnud lähiminevikus koostööprojektid NATO liikmesriikide kaitsetööstusettevõtetega ning riigi juhtkond teeb ka praegu aktiivseid pingutusi, et luua partnerlussuhteid Lääne suurte kaitsetööstuskontsernidega.

VE NE ÜHISKONNA SÜVENEV MILITARISEERIMINE

Sõjaliste ambitsioonide toetamiseks tegeletakse Venemaal aina rohkem ühiskonna militariseerimisega.

Ühiskonna süvenev militariseerimine tuleneb Kremli veendumusest, et sõjaline konflikt Läänega on vältimatu ja selle toimumine on pigem aja küsimus. Venemaa juhtkond usub, et sõda Läänega on alanud – esialgu peetakse seda infoväljas, aga ka teiste riikide pinnal. Näiteks sõjalist operatsiooni Süürias käsitab Venemaa mitte omaette operatsioonina, vaid USA-vastase rinde lõunatiiva tugevdamisena. Samamoodi on Ukrainas toimuv Venemaa jaoks vaid episood suures vastasseisus USA-ga. Seetõttu ei ole Venemaa vaatepunktist võimalik lahendada ühtegi käimasolevat sõjalist konflikti eraldi, tervikpilti arvesse võtmata.

Venemaa juhtkond on seisukohal, et selline kvaasi-sõjaolukord nõuab kogu ühiskonna ja riigi kõikide ressursside mobiliseerimist. Elanikkonna ettevalmistamine sõjaks ja ressursside koondamine avaldub paljudes valdkondades, alates mobilisatsioonivarude

täiendamisest, territoriaalkaitseüksuste formeerimisest ja patriootlikust kasvatuses, ning lõpetades massiivse propaganda ja luuretegevusega. Kuigi osa sellest tegevusest võib tunduda groteskne (nt Junarmija, lasteaia väed), ei tohi unustada, et kõige selle laiem eesmärk on suurendada sõjalist võimekust. Venemaa juhtkond loodab, et ühiskonda tugevamalt militariseerides ollakse paremini valmis kardetud kukutusrünnakuks või revolutsiooniks. Samuti aitab pideva sõjaohu hoidmine rahva teadvuses mobiliseerida ühiskonda välise vaenlase vastu ning juhtida seega tähelepanu kõrvale riigisisestelt poliitilistelt, õigusriiklikelt, majanduslikelt ja sotsiaalsetelt probleemidelt.

DOSA AF

Ühiskonna militariseerimise üks ilminguid on paramilitaarse ühingu DOSAAF (Armee, Lennuväe ja

Mereväe Abistamise Vabatahtlik Ühing) integreerimine relvajõududega. DOSAAF on osalenud kõigil viimase aja suurematel õppustel ja tema ülesannete ringi on pidevalt laiendatud.

- » DOSAAF-i kogu riiki katvat võrgustikku kasutavad Vene eriteenistused kattena oma varjatud tegevustele.
- » DOSAAF-i ülesandeks õppustel on vägede transport, territoriaalkaitseüksuste majutamise korraldamine ja luureinfo kogumine.
- » Luureinfo kogumiseks kasutab DOSAAF tsiviillaevu ja -lennukeid (An-2, UAV-d).
- » DOSAAF valmistab kutsealuseid ette sõjaväeteenistuseks. Väljaõppe maht ja sõjaväeliste erialade nimekiri on aasta-aastalt kasvanud. Kui 2015. aastal valmistas DOSAAF sõjaväelistel erialadel ette umbes 12 500, siis 2019. aastal juba kuni 28 000 inimest. 2018. aastal käis DOSAAF-i laagrites ligi 70 000 koolinoort.
- » DOSAAF-i eesotsas on endised kõrged ohvitserid.

JUNARMIJAJ

2015. aastal loodi Venemaal kaitseminister Sergei Šoigu initsiatiivil noorteorganisatsioon Junarmija – „ülevenemaaline laste ja noorukite ühiskondlik liikumine“. Selle ülesanded on noorte patriootiline kasvatustöö, sõjaväeteenistuse populariseerimine, internatsionalism ja ekstremismivastane võitlus.

- » Organisatsiooni juhhib Venemaa Kaitseministeeriumi sõjalis-poliitiline peavalitsus.
- » Junarmija koosseisu võetakse lapsi alates 8. eluaastast.
- » Junarmija põhibaasiks on koolid.
- » Kohustuseks on võetud jõuda Suure Isamaasõja lõpu 75. aastapäevaks miljoni liikmeni. 2019. aasta seisuga oli liikmeid 589 000.

PIDEVA SÕJAOHU HOIDMISEGA RAHVA TEADVUSES

ÜRITAB KREML JUHTIDA TÄHELEPANU KÕRVALE

RIIGISESTELT PROBLEEMIDELT.

⬆ *Relvanäitus pärast laste paraadi Doni-äärses Rostovis.*

ALLIKAS: ROSTOV-GOROD.RU / CC BY 4.0

- » Liitumine on n-õ vabatahtlik. Samas on mitteametlikult kohustus Junarmija liikmeks astuda sõjaväelaste, riigiametnike ning kaitsetööstuse töötajate lastel.
 - » Junarmijal on siiani olnud peamiselt tseremoniaalsed ülesanded (paraadid, patriootlikud üritused, kohalike omavalitsuste üritused, objektide avamine jmt).
- laste paraade. Üritusel marssivaid lapsi kutsutakse koolieelikute väeks (doškolnõje voiska) või lasteaia väeks (detsadovskije voiska) või lihtsalt laste väeks (detskije voiska).
- » Paraadidest võtab tavaliselt osa mitusada 4–12-aastast lasteaia- ja põhikoolilast.
 - » Paraadideks valmistatakse põhjalikult – lastele on õmmeldud eri relva- ja väeliikide ajaloolised ja kaasaegsed vormid ning nad on relvastatud makettide või mängupüssidega.

LASTE PARAADID

Peale Junarmija organiseeritud ettevõtmiste korraldatakse mitmes Venemaa linnas võidupüha puhul sõjaväelisi

⬆️ *Pjatigorskis 2019. aasta võidupühal toimunud laste paraad.*

ALLIKAS:
PYATIGORSK.ORG

- » Väiksemad lapsed, kes omal jalal veel pikki marsse kaasa teha ei jaksa, on varustatud vankritega, mis on ümber ehitatud tankideks, lennukiteks jmt.
- » Laste paraadidega paistavad silma peamiselt Lõuna-Venemaa linnad, kuid see tava on hakanud levima ka teistesse regioonidesse.
- » Paraad korraldatakse tavaliselt kohaliku omavalitsuse juhtimisel ning Venemaa Kaitseministeeriumi toetusel.

Laste paraadide eesmärk on patriotismitunde kasvatamine. Nagu

selgitas Pjatigorski linna haridusosakonna juhataja 2019. aastal pärast palju tähelepanu pälvinud paraadi: „Mida varem patriootliku kasvatusega algust tehakse, seda tervem on ühiskond.“

Ühiskonna järkjärguline militariseerimine näitab ühest küljest kindlasti režiimi ebakindlust ja hirmu võimult kukutamise ees. Teisalt tuleb silmas pidada, et militariseeritud režiim muutub järjest ettearvamatumaks, oportunistlikumaks ning seega veel ohtlikumaks.

VENEMAA KÜBEROHT

Venemaa küberoperatsioonid Lääne vastu on jäänud karistuseeta ning seetõttu sooritatakse neid ka 2020. aastal.

Küberoperatsioonid on Venemaale tõhus vahend oma poliitiliste eesmärkide saavutamiseks. Neid on rahaliselt, inim- ja ajaressursi poolest soodne teha ning teisalt annavad need Venemaale võimaluse tegutseda allpool relvastatud konflikti läve. Venemaa küberoperatsioonide sihtmärgid on aastaid valdavalt samad (sihtriigid on enamjaolt samad, sektorid on aja jooksul laienenud), samuti on endised operatsioonide strateegilised eesmärgid (kuvada suure võimu staatust, hoida sisemist stabiilsust). Muutuvad aga küberoperatsioonide sooritamise viisid ning seetõttu on oluline pidevalt tõhustada küberturvalisust.

Venemaa on korraldanud küberoperatsioone Lääne demokraatlike riikide vastu alates 1990. aastatest. Kui algul sooritati neid peamiselt militaarsektori vastu, siis aja jooksul on sihtmärkide spekter üha laienenud. Venemaa rakendab küberoperatsioone info varastamiseks, aga ka riikide ühtsuse õõnestamiseks, mõjutustegevuseks (nt lahkkelide tekitamiseks ja süvendamiseks, mis takistaks poliitilisi protsesse)

ning karistuseks otsuste puhul, mis on Venemaale ebasoodsad (nt Venemaa sportlaste võistluskeeldudele on järgnenud ründed rahvusvahelistele spordiorganisatsioonidele).

Venemaa küberoperatsioonid on olnud edukad ning senini ei ole neile järgnenud lääneriikidelt tõhusaid karistusi, mis sunniksid loobuma nende kasutamisest. Venemaale on sellega antud signaal, et küberoperatsioonid õigustavad end ning seega on need jätkuvaks ohuks ka Eesti julgeolekule.

Esimesed Vene küberoperatsioonid ulatuvad vähemalt 1996. aastasse. Turla eelkäija Moonlight Maze korraldas USA valitsusasutuste ja ülikoolide vastu küberoperatsioone, mille käigus varastas suures koguses tundlikku informatsiooni.

2019. aasta näitas, et ikka ja jälle leitakse Venemaa küberoperatsioone, mis on avastamata kestnud aastaid, ning tõenäoliselt on seesuguseid veel ja veel. Lisaks järjepidevusele iseloomustab Venemaa küberoperatsioone olukordade ärakasutamine – turvanõrkuste avalikustamisel ollakse varmad otsekohe neid ära kasutama oma seniste sihtmärkide vastu. Näiteks 2019. aasta veebruaris avalikkusele teada antud turvanõrkust rakendati juba kuu hiljem küberoperatsioonis rahvusvahelise institutsiooni vastu. See juhtum näitab taas, kui oluline on pidevalt uuendada infosüsteemide tarkvara.

Venemaa korraldab küberoperatsioone rahvusvaheliste institutsioonide vastu peamiselt tundliku informatsiooni varastamiseks, et saada teada, millised on riikide poliitilised seisukohad, milliseid riike mõjutada endale sobival kursil ning kuidas ja kellele suunata oma narratiivi infooperatsioonides. Rahvusvahelistes institutsioonides on informatsiooni lekke oht suurem, kuna seal kasutatakse liikmesriikide vahel info vahetamiseks ühiseid infosüsteeme ning liikmesriikide küberturvalisuse tase on erinev. Venemaa eelistab

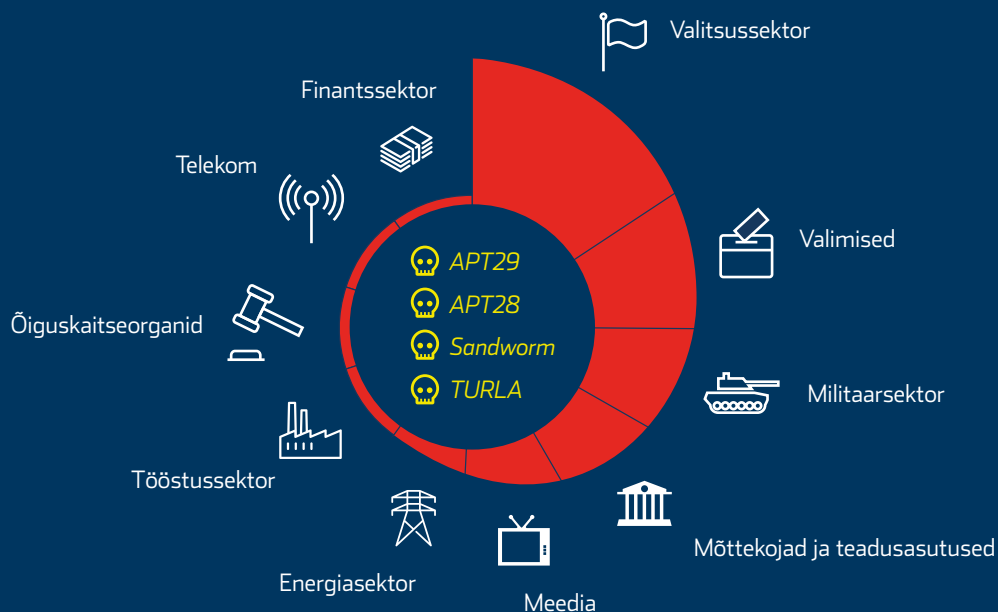
rünnata selliseid riike ja institutsioone, kelle küberturvalisuse tase on madal ja kes mõne rahvusvahelise organisatsiooni liikmena omab teise riigi tundlikku infot. 2019. aasta suvel tuvastas Euroopa Liidu Välisteenistus Moskva delegatsiooni infosüsteemides andmelekke, mis oli alguse saanud 2017. aasta veebruaris.

Venemaa sekkus lääneriikide valimistesse 2019. aastal ning tõenäoliselt teeb seda ka 2020. aastal. Näiteks on Venemaa huvioribiidis sel aastal kindlasti presidendivalimised USA-s ja parlamendivalimised Georgias. Peamiseks eesmärgiks seejuures on tagada Venemaale kasulikum valimistulemus. Eelistatakse neid kandideerijaid, kes on Vene-sõbralikud või kes tekitavad enim lahkhelisid Läänes. Teisalt tahab Venemaa näidata, et lääneriigid ei suuda korraldada õiglasi valimisi, mis annab võimaluse juhtida enda probleemidelt tähelepanu kõrvale ja kasutada teada-tuntud retoorikat Lääne topeltstandardite kohta.

Lääneriikide militaarsektor on Vene küberoperatsioonide sihtmärk olnud alates esimestest rünnetest. Põhieesmärk

VENEMAA JÄTKAB KÜBEROPERATSIOONIDE KASUTAMIST SENI, KUNI NENDE POTENTSIAALNE KASU ÜLETAB TAGAJÄRJED.

OLULISEMA MÕJUGA VENE KÜBEROPERATSIOONID 2019

Küberoperatsioonide osakaal sektorite lõikes

on saada kätte lääneriikide sõjalisi plaane ning võimeid käsitlev riigisaladus. Näiteks toimub 2020. aasta aprillis-mais Euroopas USA juhtimisel õppus “Defender Europe 20”, mis on Venemaa küberrühmituste tõenäoline sihtmärk.

Venemaa kasutab küberoperatsioone aktiivselt oma poliitilise tööriistana.

Seetõttu võivad Venemaa välispoliitika ja küberoperatsioonide sihtmärgid katuda. Sihtmärgideni jõudmiseks kasutatakse nende lähedasi inimesi, kelle küberturvalisus ja võime küberründeid tähele panna on nõrk. Väga tõenäoliselt jätkab Venemaa küberoperatsioonide kasutamist seni, kuni nende potentsiaalne kasu ületab tagajärjed.

KAEVURÜNNE – VENE KÜBERRÜHMITUSTE LEVINUD VÕTE

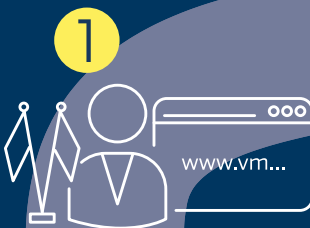
Küberründajad otsivad nõrgimat lüli oma eesmärkide saavutamiseks - igaüks on potentsiaalne sihtmärk. Vene küberrühmituste sihtmärgiks võib olla näiteks juhtivtöötajate toetusmeeskond (raamatupidaja, sekretär, juhiabi, autojuht, registripidaja jt.) Madalal või puudulikul tasemel küberturvalisusega internetiseadmed (arvuti, ruuter, telefon jne) on kergesti rünnatavad ning võivad pahaaimamatult saada osaks Vene küberrühmituste ründetaristust. Vene küberründajad kaardistavad pidevalt ja automaatselt seadmeid, mis on ühendatud interneti ning mille tarkvara on uuendamata või avatud ja seega kõigile ligipääsetav. Leidnud sellise seadme, kompromiteerib tavaliselt ründaja selle ning hakkab kasutama seda küberoperatsioonis.

Ründaja on sihikule võtnud diplomaadi riigist X ja püüab nakatada tema arvutit pahavaraga.

Kaardistamine

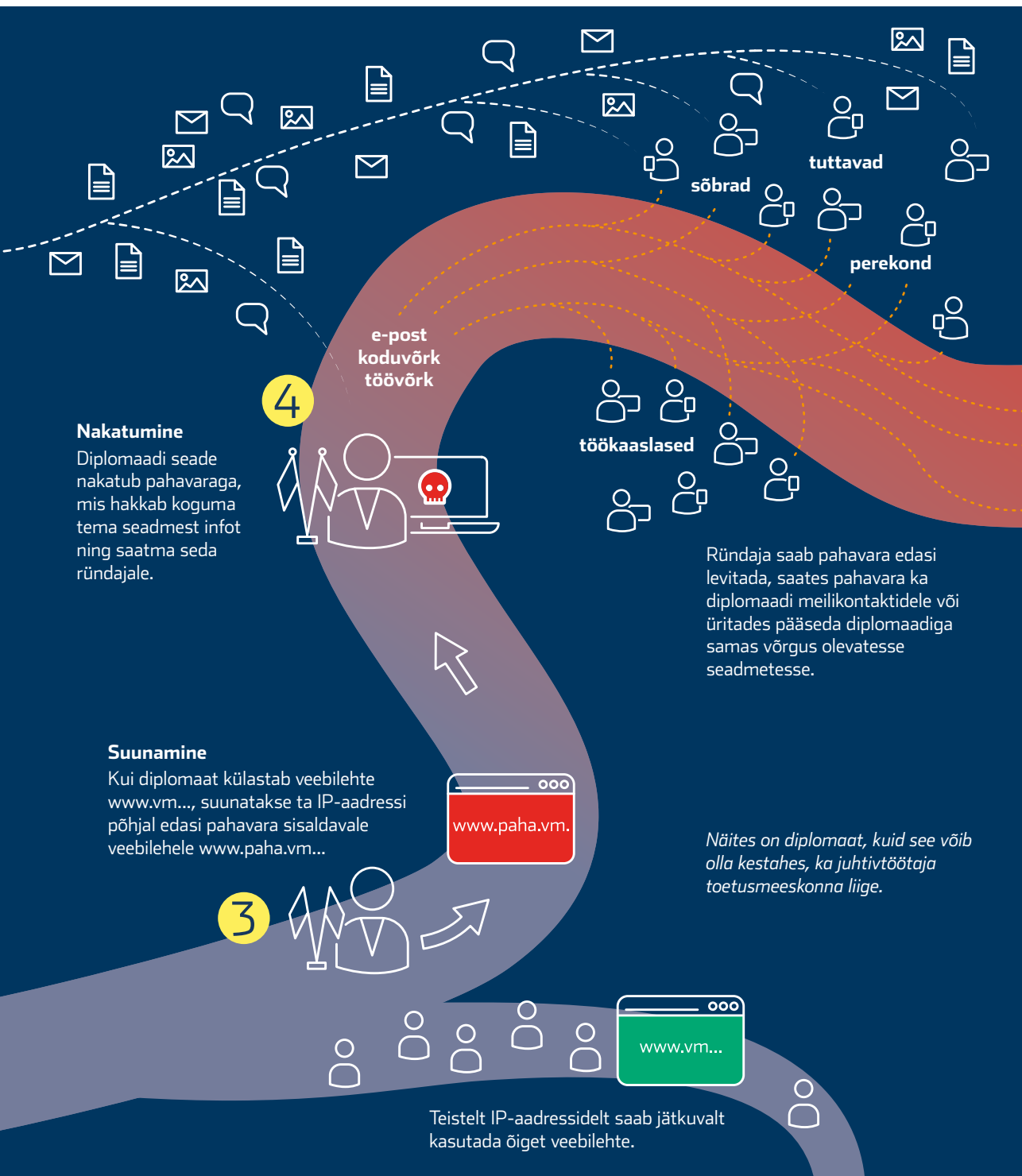
Ründaja kaardistab diplomaadi külastatavaid veebilehti ja avastab välisministeeriumi lehe www.vm... veebihaldustarkvarast turvanõrkuse, kuna see on uuendamata jäänud.

Kompromiteerimine

Turvanõrkust ära kasutades murrab ründaja veebilehele www.vm... sisse ja kompromiteerib selle.

Nakatumine

Diplomaadi seade nakatub pahavaraga, mis hakkab koguma tema seadmest infot ning saatma seda ründajale.

4

e-post
koduvõrk
töövõrk

töökaaslased

sõbrad
tuttavad
perekond

Ründaja saab pahavara edasi levitada, saates pahavara ka diplomaadi meilikontaktidele või üritades pääseda diplomaadiga samas võrgus olevatesse seadmetesse.

Suunamine

Kui diplomaat külastab veebilehte www.vm..., suunatakse ta IP-aadressi põhjal edasi pahavara sisaldavale veebilehele www.paha.vm...

3

Näites on diplomaat, kuid see võib olla kestahe, ka juhtivtöötaja toetusmeeskonna liige.

Teistelt IP-aadressidelt saab jätkuvalt kasutada õiget veebilehte.

VENEMAA SISEPOLIITIKA JA MAJANDUS

Positiivsete stiimulite puudumisel rakendab võimueliit repressioone veel jõulisemalt.

Stagnatsiooniperiood jätkub nii Venemaa poliitilises juhtimises kui ka majanduses, kuna paigalseisu põhjustavad riigi võimuladviku motiivid ja tegevuspõhimõtted püsivad muutumatuna. Heaolu ei kasva ning seetõttu on võimueliidil üha raskem Vladimir Putini populaarsust säilitada.

Venemaa sisepoliitilise keskkonna olulised märksõnad 2019. aastal olid poliitiliste repressioonide tugevnemine ning sõnavabaduse üha jõulisem piiramine. Venemaa praegune võimuladvik ei ole küll kunagi kõhelnud opositsioonihältele

vaigistamiseks ja poliitilise konkurentsi täielikuks välistamiseks võimuhoobi kuritarvitamast, kuid viimastel aastatel on nende roll võimueliidile sobiva *status quo* säilitamisel märkimisväärselt kasvanud. Prognoseeritavalt süveneb see suundumus lähiaastatel veelgi.

POLIITILISED REPRESSIOONID

Poliitilised repressioonid hoogustusid märgatavalt 2019. aasta teisel poolel, reaktsioonina sүgisevate valimistega seotud probleemidele, eeskätt Moskva linnaduuma valimiste ümber toimunule. Mitme eelneva aasta jooksul kasvanud elanikkonna rahulolematust

- ➔ *Aleksei Navalnõi organisatsioonide surveamine saavutas 2019. aastal kulminatsiooni alles pärast valimispäeva, milles võis selgelt näha võimude reaktsiooni projekti „Tark valimine“ edule Moskva linnaduuma valimistel. Pärast valimispäeva tehtud üleriigilised reidid Navalnõi organisatsioonide regionaalsetesse staapidesse ning aktivistide kodudesse, millele lisandus ka aktivistide ja nende lähedaste isiklike pangakontode külmutamine, olid sellises ulatuses uudsed.*

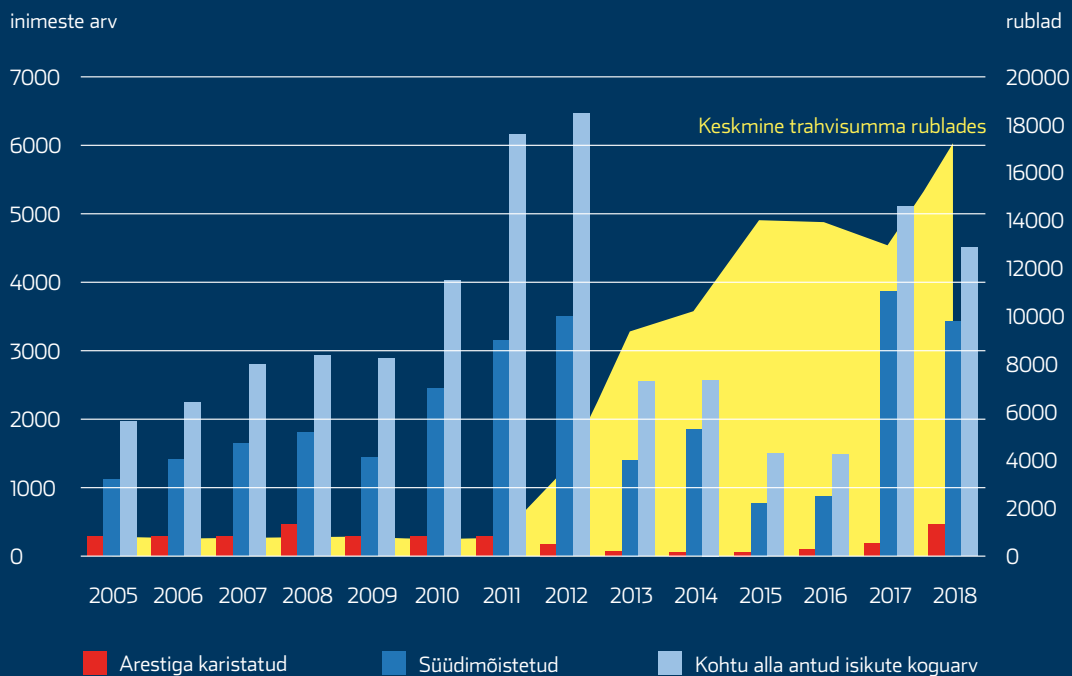
ALLIKAS: DIMITAR DILKOFF / AFP

vallandus suvel Moskvast meeleavalduste puhangus, kus sündisid viimaste aastate rekordid nii osalejate kui ka meeleavaldustel kinnipeetute arvus.

Meeleavalduste vahetuks ajendiks sai opositsiooniliste kandidaatide kõrvale jätmine Moskva linnaduuma valimistelt, mis tekitas üleriigilise

tähtsusega sisepoliitilise konflikti keskväimu ja ühiskonna liberaalsemate vaadetega osa vahel. Poliitilise eliidi vaatevinklist olid need sündmused ootamatud, kuna tagasilöögi andis varem edukalt toimunud meetod režiimile sobivate valimistulemuste tagamiseks – ebamugavate isikute

MEELEVALDAJATE KARISTAMINE VENEMAAAL

ALLIKAS: OVD-INFO

Joonisel on kujutatud kohtupraktika administratiivkoodeksi § 20.2 rakendamisel, mis näitab ilmekalt ametivõimude üha rangemat hoiakut meeleavaldajate suhtes. Mõistagi ei ole see ainus seadusesäte, mida tülikate häälte vaigistamiseks kasutatakse, kuid meeleavalduste puhul pruugitakse seda siiani kõige rohkem. Peale meeleavalduse korra rikkumises süüdimõistetute ja algatatud kohtuasjade arvu kasvamise on selgelt näha, et võrreldes varasemaga lõpeb märksa suurem protsent algatatud kohtumenetlusi (joonisel on näidatud isikute suhtes algatatud kohtuasjade arvu) süüdimõistmisega. Näha on ka määratud karistuste ranganemist – suurenenud on arestide arv ning keskmine määratud trahvisumma.

kandidaatideks registreerimata jätmise formaalsetel ettekäanel. Varasemast suurem rahulolematuse ja tüdimuse võimueliidist oli pannud avalikkuse rohkem huvituma ja kaasa elama opositsiooniaktivistide katsetele valimistele registreeruda. Ühtlasi leidis enam tähelepanu kandideerimisest keeldumiseks kasutatud formaalsete ettekäänete küsitavus.

Moskvas toimunu oli 2018. aasta sündmuste edasiarendus – kui 2018. aasta ühtsel valimispäeval hälbis kohalikel valimistel toimunu võimaladviku soovitud stsenaariumist mõnes Moskvast kauges föderatsioonisubjektis, siis seekord tekkisid torked juba pealinnas.

Peale puhkenud rahutuste oli võimudele ebameeldivaks üllatuseks ka valimistulemus, mis näitas Aleksei Navalnõi meeskonna toetatud protestihääletuse märkimisväärset ulatust. Presidendi Administratsiooni pidi kahtlemata alarmeerima tõsiste probleemide tekkimine kahe järjestikuse aasta valimispäeval.

Argumentide nappuse tõttu reageerisid ametivõimud liialdatud jõukasutuse, kohtuasjade algatamise, vahistamiste ning administratiivsete kiusamismeetmetega nii vahetult tänavale protestima tulnud inimeste kui ka keskvõimust sõltumatute poliitiliste aktivistide suhtes laiemalt. Lisaks võimueliidi

vahendite piiratusele kõneles varasemast veelgi tugevam repressioonidele rõhumine ning ülereageerimine ka sellest, kui ohtlikuna keskvõim neid sündmusi tajus.

SÕNAVABADUSE PIIRAMINE

Sõnavabaduse piiramise teravik on küberruumil, mis on Venemaal kujunenud peamiseks sõltumatu informatsiooni leviku kanaliks ning ühtlasi tõsiseks probleemiks võimueliidile. 2019. aastal jätkati seaduste muutmist, et jõuda võimaluseni jälgida täielikult kõike küberruumis toimuvat. Ühtlasi halvenes möödunud aastal veelgi üldine meediavabaduse olukord Venemaal ning tõi taas ilmekaid näiteid meediavabaduse jõulisest piiramisest ja ajakirjanike sanktsioneerimisest. Negatiivsete suundumuste jätkumist Venemaal kinnitavad ka muutused vabaühenduse Reporters Without Borders (Piirideta Reporterid) koostatud meediavabaduse indeksis, kus Venemaa on langenud 149. kohale.

RUNET – AMETIVÕIMUDE KATSED PIIRATA SÕNAVABADUST INTERNETIS

Venemaa võimude katsed info levikut küberruumis piirata hakkasid ilmema

juba aastaid tagasi, kuid 2019. aastal jõudis keskvõim internetivabaduste pii-ramisel uuele tasemele. Näiteks võttis Riigiduum aprillis vastu nn suveräänse interneti seaduse, mille eesmärgina deklareeriti internetivõrgu rahvusliku segmendi (Runet) kaitsmist olukorras, kui võrgu stabiilne toimimine on ohustatud või seda peaks ründama välisriigi agressor. Seadus jõustus 01.11.2019.

Runeti seadustepakett näeb ette üle-riigilise andmesideliikluse kontrollimise ja reguleerimise süsteemi loomist.

Seadus kohustab kõiki internetiteenuse pakkujaid paigaldama oma serveritesse Venemaa side, IT ja meedia järelevalve föderaalteenistuse (Roskomnadzor) seadmed, mis võimaldavad jälgida ja filtreerida kogu internetiliiklust ning vajadusel veebilehti ka sulgeda. Samuti peab Roskomnadzor saavutama valmisoleku lülitada Runet globaalsest internetist eraldatud töörežiimile, kui võrku peaks ähvardama mingi oht. Seega on Roskomnadzorile antud väga laialdased volitused andmesideliikluse osaliseks või ka täielikuks blokeerimiseks internetis, kui teenistuse hinnangul selleks vajadus tekib.

Avaliku arvamuse uuringud Venemaal näitavad, et valdav osa venemaalas- test ei usu põhjendusi Runeti seaduse

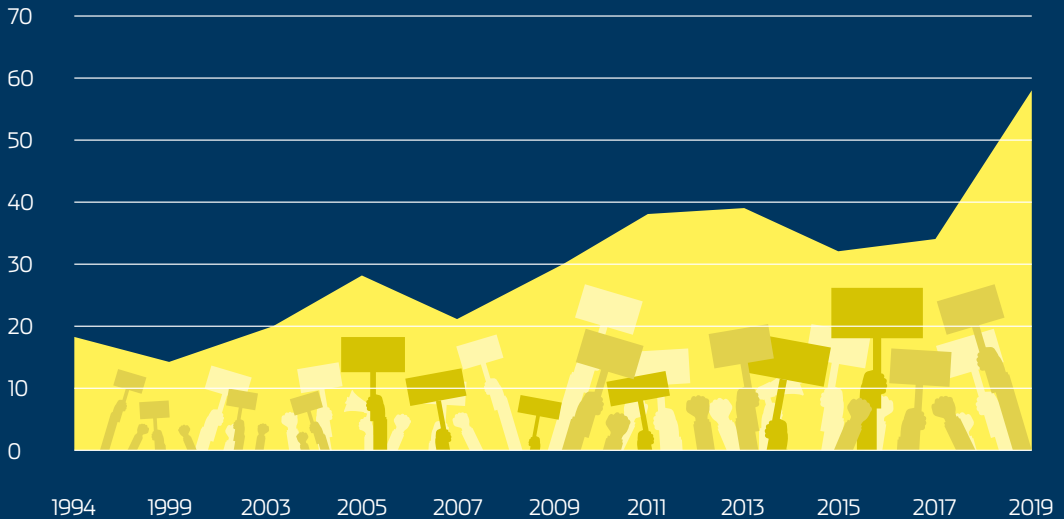
vajalikkuse kohta interneti kaitsmisel välismaiste rünnete eest, ning peavad seda pigem katseks piirata sõnavaba- dust internetis.

Runeti täielik eraldamine globaalsest internetist ei ole siiski kuigi tõenäoline, sest see on tehniliselt keeruline, väga kallis ja ohustaks toimivaid veebipõhiseid teenuseid. Küll aga võib prognoosida, et Kreml jätkab järjest suuremas mahus sõna- ja arvamusvabaduse lämmatamist internetis, mis viib rahva üha suurema võõrandumiseni võimust.

Venemaa sisepoliitikas on valitsejate probleemide peamiseks põhjuseks elanikkonna enamust rahuldava heaolu kasvu puudumine, mis on tekitanud aluse rahulolematuse ja võimukriitilis- te meeleolude kasvule. Vladimir Putini võimuloleku aja algust iseloomustas kiire majanduskasv. Tema esimese ja teise presidentuuri ajal küündis sisemajanduse koguprodukti (SKP) keskmine kasv isegi üle 7%, mis lõi soodsa pinnase presidendi isikliku populaarsuse kasvuks ning muutis enamuse hoiaku valitseva eliidi suhtes üsna leplikuks. Joonis leheküljel 26 toob ilmekalt esile, kui tugevalt mõjutavad riigi majandusnäitajad Putini toetusreitingut.

SÕNAVABADUSE VÄÄRTUSTAMISE KASV VENEMAAL

protsent
elanikkonnast

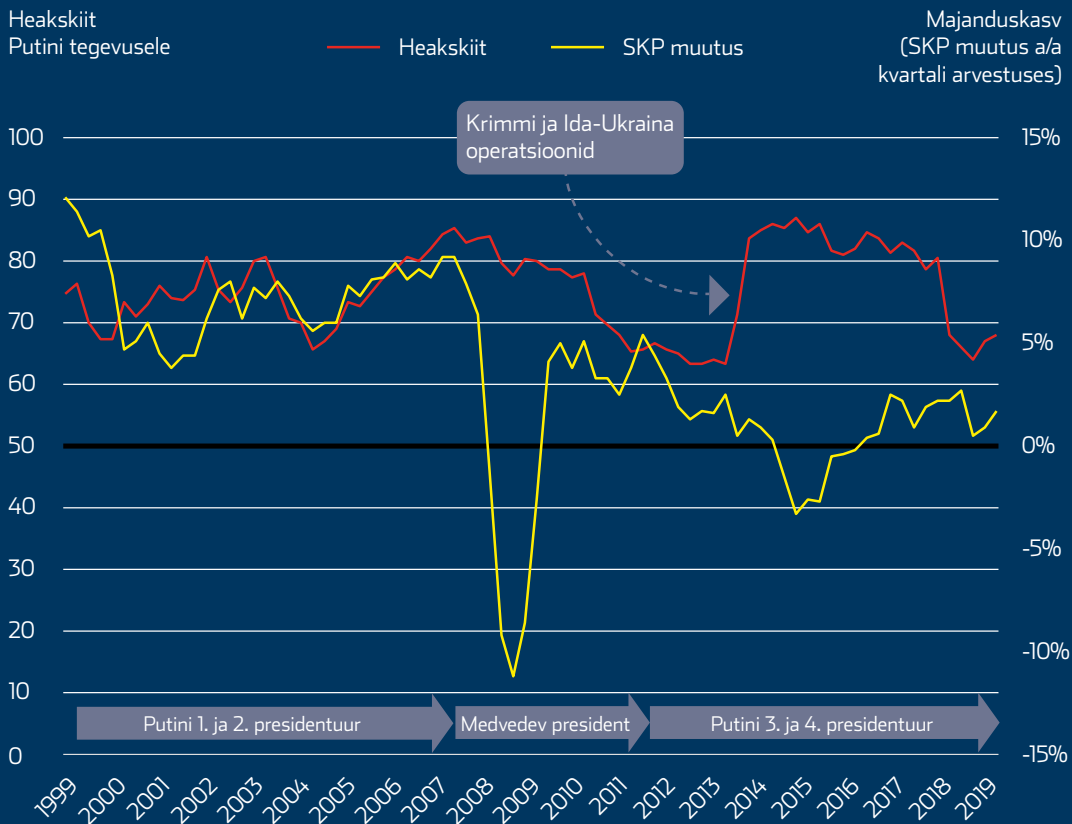
ALLIKAS: LEVADA KESKUS

Ehkki keskvõimu surve sõnavabadusele üha tugevneb, on ühiskonnas sõnavabadust rohkem väärtustama hakatud. Selline suundumus süvendab ühiskonna võõrandumist võimueliidist ning kasvatab sisepoliitilisi pingeid.

Tõenäoliselt ei suuda praegune poliitiline eliit ka eelolevatel aastatel elanikkonnale pakkuda ei elustandardi piisavat kasvu ega veenvat arenguperspektiivi. Majandusliku edasimineku vältimatuks eeltingimuseks olevad majandusikud ja poliitilised ümberkorraldused on vähetõenäolised, kuna tooksid kaasa praeguse võimuladviku privileegide ja

korruptiivse tulu olulise vähenemise. Ühiskonna ootuste ja võimuladviku pakutava vahel on dissonants, millest tuleneva rahulolematuse vaigistamisel loodab võimueliit edaspidigi eeskätt survemeetoditele. Võimulolijate suutmatus leida paindlikke lahendusi ning kalduvus üle reageerida moodustavad halva kombinatsiooni tugevnenud sisepoliitilise rahulolematuse ja sellega

SKP MUUTUS JA HEAKSKIIT PUTINI TEGEVUSELE

ALLIKAD: LEVADA KESKUS; ROSSTAT

kaasnenud protestiaktiivsuse tõusuga. See suurendab sügavate sisepoliitiliste kriiside tõenäosust lähiaastatel.

2020. aastal on mitu tähelepanuväärset poliitilist sündmust toimunud juba jaanuaris – president algatas konstitutsioonimuudatused ning vahetus valitsuskabinet. Planeeritud konstitutsiooniparandustega ei muutuks siiski

Venemaa poliitilise süsteemi olemus, vaid vastupidi, muudatustega soovitakse praegust raamistikku kujundada veelgi sobivamaks senisele süsteemile. Prognootitavalt soovib Vladimir Putin ka pärast 2024. aastat jääda Venemaa tegelikult juhiks, lahtine on vaid see, millisele ametikohale ta formaalselt asub. Tõenäoliselt tahetaksegi konstitutsioonimuudatustega luua

sobivamaid tingimusi 2024. aasta van-
gerduste tarvis, mis aga võivad lõpliku
vormi saada juba varem. Seejuures
ei pruugi Vladimir Putini lahkumine
presidenditoolilt kaasa tuua tingimata
teise, sarnase võimutäiusega ameti-
koha loomist, sest Dmitri Medvedevi
presidendiaastad näitasid ilmekalt,
et Putin saab ikkagi võimusüsteemis
domineerida, olgu tema ametikoha
tegelikud volitused millised tahes.
Täiesti välistada ei saa ka seda, et teki-
tatakse formaalne juriidiline ettekääne,
millega õigustada Putini jätkamist
presidendina.

2020. aasta jaanuaris teatavaks
saanud valitsuse vahetuse peamiseks
eesmärgiks oli veenda ühiskonda, et
positiivne areng sotsiaal-majandusli-
kus sfääris on võimalik ning et või-
mueliit tõesti pingutab arengukavade
elluviimise nimel. Samas on ilmne, et
see osaline meeskonn vahetus mingit
otsustavat läbimurret kaasa ei too.
Pigem annab see võimuladvikule ajapi-
kendust, lubades osal ühiskonnast taas
mõnda aega uskuda, et lähiaastatel
eluolu ehk paraneb.

VENEMAA MAJANDUS- MOOTOR ON SEISKUNUD

Venemaa majandusareng on Vladi-
mir Putini 20-aastase valitsemise

ajal kulgenud tõusude ja mõõnadega.
Võimu algusaastad olid Putinile väga
edukad, sest maailmaturu naftahinnad
pöördusid 2000. aastal kiiresti kasvu-
faasi, jõudes 2008. aastaks peaaegu
150 dollarini barrelist. 2008. aastal
alanud ülemaailmne majanduskriis vä-
hendas tugevalt Venemaa majanduse
kogumahtu ning selle endist suurust ei
ole senini õnnestunud taastada.

Majanduskeskkonna stagneerumist
kiirendab ka sanktsioonide mõju. Kat-
sed suurendada Venemaa mõjuvõimu
agressiivse välispoliitikaga tõid 2014.
aastal kaasa rahvusvaheliste majandus-
sanktsioonide kehtestamise Venemaa
suhtes. Koosmõjus naftahinna järsu
langemisega maailmaturul tekitas see
uue majanduskriisi ning rubla kursi
järsu kukkumise. Alates 2016. aastast
hakkas Venemaa majandus küll kriisist
väljuma, kuid SKP kasv on jäänud ta-
gasihoidlikuks. Selle peamine põhjus on
sanktsioonidest ning Venemaa valitsuse
poliitikast tulenev majanduskeskkonna
ebakindlus, mis peletab eemale nii sise-
kui ka välisinvestoreid.

Vladimir Putini võimuaega iseloomus-
tab riigi osakaalu järjekindel suuren-
damine majanduses. Riigisektori kätte
on koondatud hinnanguliselt 60%
Venemaa majandusest ning riiklikud
monopolid domineerivad, surudes

maha ausat konkurentsi ning väikese ja keskmise suurusega eraettevõtlust. Riiklikel suurettevõtetel on kalduvus tegutseda ebaefektiivselt, palju esineb raiskamist ja korrupsiooni. Venemaa õiguskaitseüsteem töötab eelkõige riiklikes huvides. Nende faktorite mõjul püsib erakapitali investeerimisaktiivsus madalal ja jätkub kapitali tugev väljavool riigist. Näiteks 2018. aastal oli kapitali netoväljavool Venemaalt 67,5 miljardit dollarit, s.o 2,6 korda suurem kui 2017. aastal.

Kuigi nafta hinnad on püsinud suhteliselt stabiilselt ülalpool 60 dollari taset barreli kohta ning Venemaa nafta- ja gaasiekspordi maht lööb ajaloolisi rekordeid, ei too see Venemaal enam kaasa keskmiselt 6–7%-ni ulatuvaid SKP kasvunumbreid, nagu 2000. aastate algul. 2018. aasta kokkuvõttes fikseeris Venemaa statistikaamet (Rosstat) aasta majanduskasvuks küll 2,3%, kuid paljud majandusekspertid kahtlustavad selle näitaja puhul andmetega manipuleerimist.

2019. aastal kasvas Venemaa SKP oodatust märksa aeglasemalt, aasta kokkuvõttes peaks kasv jääma 1,1–1,3% tasemele. Maailma majandus kasvas Maailmapanga prognoosi kohaselt 2019. aastal 2,9%, seega jääb Venemaa endiselt maha ülejäänud maailma arengust.

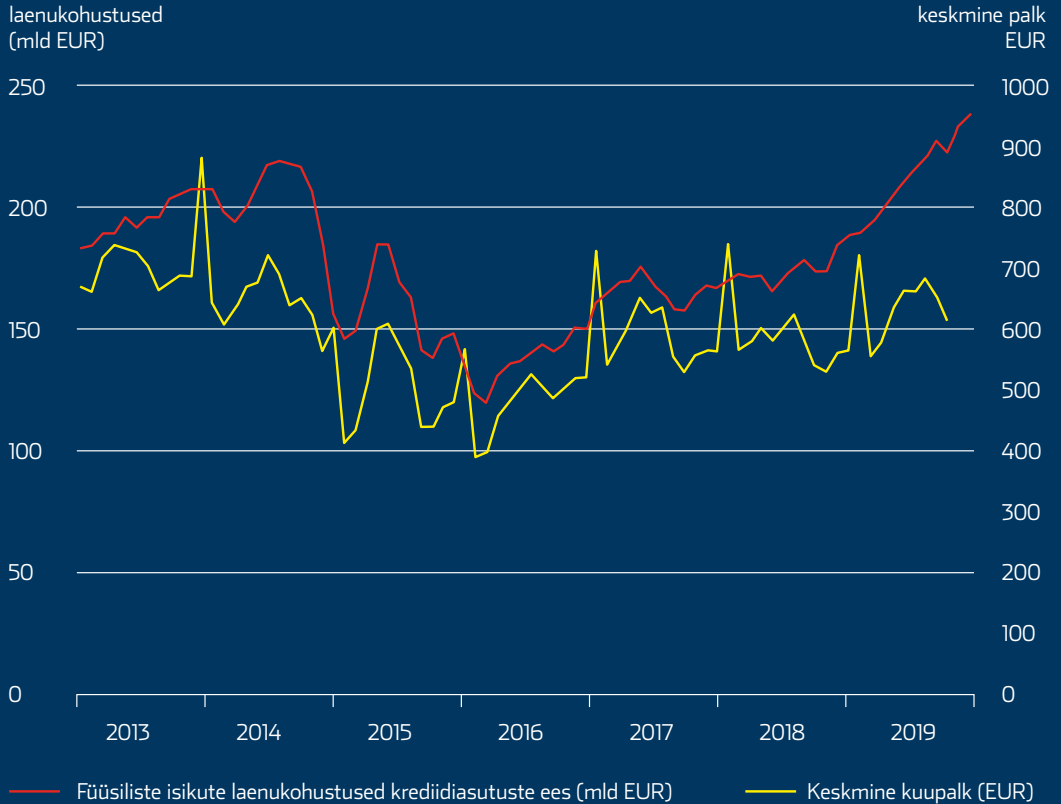
VENEMAALASTE SISSETULEKUD ON VÄHENENUD

Venemaa majandust tabanud seisakut näitab hästi ka elanike reaalsissetulekute statistika. Alates 2014. aastast on Venemaa elanike reaalsissetulekud vähenenud 8,3% ning langus jätkus ka 2019. aasta esimesel poolel. Selle peamiseks põhjuseks oli laenukohustuste kasv pankade ees, mis on oluliselt suurendanud pere igakuiseid intressimakseid. Eriti murettekitav on tagatise- ning kõrge intressiga tarbijalaenude kiire kasv, mis suurendab riske pangandussektorile ning võib kaasa tuua eraisikute pankrottide laine. See pole kaugelki selline sissetulekute kasv, mida president Putin 2012. ja 2018. aasta nn maiukaasides oma kodanikele lubas.

Seisakust ülesaamiseks on Venemaa valitsus algatanud rahvuslikeks projektideks nimetatud investeerimisprogrammi, mille raames on aastatel 2019–2024 plaanis suunata majandusse kokku 25,7 triljonit rubla (364 miljardit eurot). Valdav osa sellest rahast peaks antama uue taristu ehitamiseks.

Tõenäoliselt ei kiirenda rahvuslike projektide elluviimine märkimisväärselt Venemaa SKP kasvu. Kui projektide raames kavandatu realiseeritakse 80%

LAENUKOHUSTUSED JA KESKMINE PALK

ALLIKAD: VENEMAA KESKPANK; ROSSTAT

ulatuses, siis jääb nende majanduslik efekt nullilähedaseks. Peamine probleem on selles, et projektidele lisaraha saamiseks tõsteti 2019. aasta algul käibemaksumäär 18%-lt 20%-ni, millel on majandust tugevalt pärssiv mõju. Ühtlasi on ilmnunud, et riik ei suuda investeerimisprojektidele eelarvest eraldatud raha ette nähtud tempos kasutusele võtta ja paljud projektid on jäänud venima.

Venemaal välja kujunenud riigikapitalistlik majandusmudel hakkab ennast ammendama ning nafta ja gaasi müügist teenitud tulu ei taga enam kiiret majanduskasvu. Vene võimueliit ei ole aga majanduse reformimisest huvitatud, kuna see võib kaasa tuua kontrollimonopoli nõrgenemise.

VENEMAA VÄLISPOLIITIKA

Venemaa välispoliitika aluseks on endiselt võimuladviku visioon maailmaareenil suurvõimu positsioonile pürgivast riigist.

Piiratud ressurssidega ei suuda Venemaa aga geopoliitiliselt võistelda Lääne ega ka Hiinaga ning üritab panustada strateegiliselt nn multipolaarse maailmakorra loomisele. Püüdes säilitada enda globaalset tähtsust, üritab Venemaa tugevalt kinni hoida oma n-ö lähiregioonist ning on teravdatud tähelepanu alla võtnud kaugemad regioonid.

Venemaa juhtkonnale on oluline säilitada mõjuvõim n-ö lähiregionis ja takistada nende riikide Lääne-integratsiooni. Selleks sekkub Venemaa jõuliselt poliitilistesse protsessidesse nendes riikides, keda ta peab oma mõjusfääri kuuluvaiks (nt Valgevene, Ukraina, Moldova, Georgia, Armeenia ja Aserbaidžaan). Venemaa üks olulisemaid eesmärke on tugev kontroll Valgevene üle, mida kujukalt näitab Liitriigi integratsiooniprotsessi käimas hoidmine. Ukrainas ei ole Venemaa eesmärgid muutunud, näilise koostöövalmiduse varjus töötab Kreml tegelikult vastu Ida-Ukraina konfliktile lõppemisele ning soovib sulgeda Krimmi annekteerimise

teema. Moldovas 2019. aasta võimukriisi ajal toimunud läbirääkimised võimaldasid Venemaal taas jätta lääneriikidele muljet endast kui konstruktiivsest osapooldest, kuid tema tegelik eesmärk oli valmistada ette oma mõju tugevdamist Moldovas. Lõuna-Kaukaasias on Kreml nii julgeolekupoliitika kui ka aktiivse mõjutustegevusega tugevdanud survet Georgiale ning üritab samal ajal hoida endale sobivat vahendajapositsiooni Mägi-Karabahhi konfliktis. Lääne-integratsiooni vastases tegevuses Lääne-Balkanil kasutab Venemaa ka häid suhteid Serbia võimuladvikuga.

Globaalse suurvõimu positsiooni saamiseks on Venemaa hakanud viimastel aastatel rohkem välispoliitilist tähelepanu suunama kaugematesse regioonidesse. Ta üritab oma mõjuvõimu tugevdada Lähis-Idas, Aafrikas ja Aasias, et hoida kuvandit endast kui geopoliitilisest suurjõust. Tegelikult ei ole Venemaal siiski Ameerika Ühendriikidega võrreldavat mõjuvõimu Lähis-Idas ning ta ei suuda võistelda Lääne ja Hiinaga Aafrikas või Aasias.

Valgevene LK 34

Ukraina LK 37

Serbia LK 40

Moldova LK 42

Lõuna-Kaukaasia LK 50

Lähis-Ida LK 54

Aafrika LK 61

Aasia LK 65

Arktika LK 68

VENEMAA VÄLISPOLIITIKA
VARJATUD VAHENDID

Vabaühendused

Meedia

Eriteenistused

Küberoperatsioonid

Oligarhid

Vene Õigeusu Kirik

Mõjuagendid

Kuigi Venemaa jaoks ei ole Arktika kaugel piirkond, väärib siiski esile toomist tema aktiivne tegutsemine ka selle suunal. Venemaa peamine eesmärk seal on tekitada endale soodsad majanduslikud tingimused Arktikas ja tugevdada sõjalist positsiooni Lääne vastu.

Muutunud ei ole ka Venemaa oportunistlik välispoliitiline käitumine ja ta kasutab endiselt varjatud mõjutustegevust oma eesmärkide saavutamiseks. Peale poliitilise, majandusliku ja sõjandusliku koostöö rakendab

Venemaa välispoliitika toetuseks endiselt mõjutustegevuse instrumente, nagu riiklikult kontrollitud vabaühendused, meedia, eriteenistused, küberoperatsioonid, oligarhid ning juba eelmistel aastatel Välisluureameti raportites pikemalt kajastatud Vene Õigeusu Kirik (2019) ja Kremli mõjuagendid (2018).

Venemaa välispoliitikas 2020. aastal ei ole ette näha strateegilist muutust. Ta üritab piiratud ressurssidega kasutada ära talle jäetud võimalusi suurendada mõjuvõimu nii lähiregionides kui ka kaugemates piirkondades.

GONGO-d VENEMAA VÄLISPOLIITIKA INSTRUMENDINA

Venemaa Presidendi Administratsioon ja Välisministeerium kasutavad Kremli välispoliitika toetuseks ära kümneid pseudovabaühendusi – GONGO-sid¹.

Riigiasutused kureerivad koostööd selliste Venemaal ja välismaal tegutsevate ühendustega, kes osalevad mainekate rahvusvaheliste organisatsioonide juures korraldatud foorumitel ja konverentsidel. GONGO-de ülesanne on kodanikuühiskonna sõltumatute esindajatena esinedes propageerida ja võimendada rahvusvahelisele üldsusele Venemaa ametlikke jutupunkte.

Venemaale olulisimad platvormid, kuhu GONGO-sid välispoliitika toetuseks tegutsema saadetakse, on ÜRO, OSCE ja Euroopa Nõukogu iga-aastased suurüritused vabaühendustele

↑ Venemaa esindajad 2019. aastal Varssavis toimunud OSCE inimõiguste konverentsil.

inimõiguste, demokraatia ja sõnabaduse teemal. Need konverentsid on mõeldud kogunemispaiigaks autentsetele valitsusvälistele organisatsioonidele, mis tegutsevad oma riigi valitsusest sõltumatult ja üritavad viia rahvusvahelise auditooriumi ette objektiivset informatsiooni oma riigis toimuva kohta. Venemaa-taolisele autoritaarsele režiimile on säärased üritused ebamugavad, seetõttu kasutab ta varjatult GONGO-sid, kes konverentsidel ebaseadlike infole vastusüüdistustega reageerivad ja Venemaa poliitikat kaitsevad. Seega manipuleerib Venemaa GONGO-de abil teadlikult seesuguste üritustega ning näitab, et Venemaa käsitab inimõiguste ja oma nn kaasmaalaste kaitsmise teemat

¹ GONGO (*government-organized non-governmental organization*) on siinses tähenduses riigi poolt loodud, juhitud või rahastatud vabaühendus, mis sõltumatut kehandit etendades edendab teadlikult riigi poliitilisi huve asukohariigis või välismaal.

ALLIKAS: OPRF.RU / CC BY 4.0

eeskätt poliitilise surve ja mõjutustegevuse instrumendina.

Eriti aktiivselt kaasab Venemaa GONGO-sid Varssavis iga aasta septembris toimuvale OSCE suurimale inimõiguste konverentsile – „Inimõiguste rakenduskohtumisele“ (Human Dimension Implementation Meeting, HDIM). GONGO-de kui Kremli tööriistade sõnavõtud sel üritusel on sageli kooskõlas Vene diplomaatide väidetega, mis viitab Varssavis propageeritavate sõnumite eelnevale koordineerimisele. GONGO-de osalemise eest HDIM-il maksab tavaliselt Venemaa Välisministeeriumi allasutus – Välismaal Elavate Kaasmaalaste Õiguste Toetamise ja Kaitse Fond. Sealjuures annavad riigiasutused fondile soovitusi, kelle osalemise eest HDIM-il peaks maksma.

Näiteid 2019. aastal rahvusvahelistes organisatsioonides Venemaa huvides tegutsenud pseudovabaühendustest:

- » Ühiskonna- ja Poliitikauuringute Keskus Vene Baltikum, juht Sergei Rekada, rubaltic.ru
- » Isikuvastaste Kuritegude Infogrupp, juht Maksim Vilkov, igcp.eu
- » Venemaa Rahufond, juhatuse esimees Leonid Slutski, peacefond.ru
- » Venemaa Kaasmaalaste Rahvusvaheline Nõukogu, tegevjuht Mihhail Neborski, msrs.ru
- » Ajalooliste Perspektiivide Fond, juht Natalja Narotšnitskaja, fiip.ru

Näiteks 2019. aasta septembris toimunud HDIM-il levitasid Kaliningradis paiknevad GONGO-d – Ühiskonna- ja Poliitikauuringute Keskus Vene Baltikum ja Balti Meedia Uurimiskeskus – ingliskeelset raportit, kus püüti Balti riike ja Ukrainat diskrediteerida sihilikult valeväiteid kasutades.

Teadlikult Venemaa riigiasutuste huvides käituvaid GONGO-sid on mitut liiki. Nad võivad esineda traditsioonilise mittetulundusühingu, fondi, mõttekoja või uurimisinstituudi, ühingu, nõukogu, ühiskondliku liikumise või mitteametliku infogrupina.

↑ *Venemaa ja Valgevene juhtkondade peaaegu igakuised kohtumised 2019. aastal ei toonud integratsiooniküsimustes edasiminekut.*

ALLIKAS:
ALEXEI DRUZHININ / TASS

VALGEVENE KUI VENEMAA STRATEEGILINE PRIORITEET

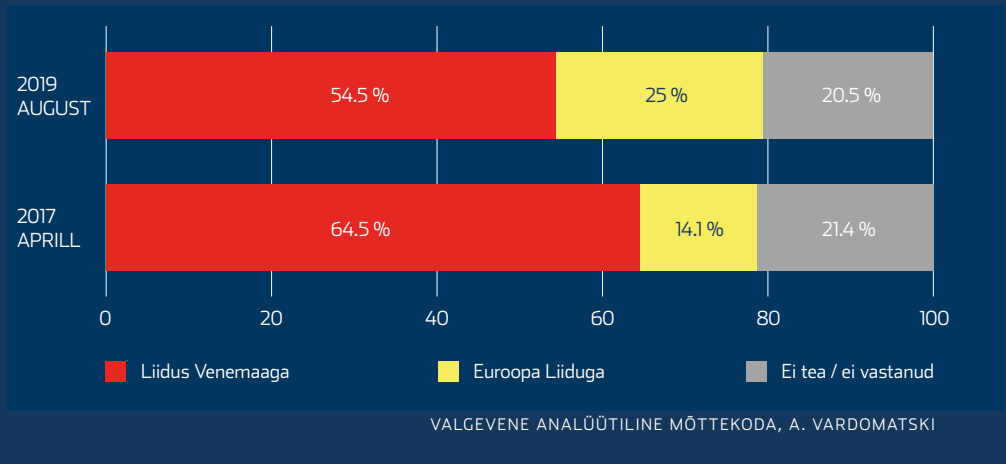
Valgevene võimalikku liikumist Venemaa mõjusfäärist Lääne suunale peab Kreml lubamatuks, kuna see kahandaks Venemaa geopoliitilist haaret ja sõjalist võimekust Lääne vastu.

ALEKSANDR LUKAŠENKA KINDLUSTAB OMA VÕIMU

Valgevenes olid 2019. aasta novembris toimunud parlamendivalimised

eelprooviks 2020. aasta presidendivalimistele. Võimudele sobiliku valimistulemuse vormistamiseks valmistuti põhjalikult: valimiskomisjonid koosnesid peamiselt võimule kuulekatest

MILLISES LIIDUS OLEKS PAREM – KAS EUROOPA LIIDUS VÕI LIIDUS VENEMAAGA?

inimestest, opositsiooni tuntumad kandidaadid tõrjuti vähehaaval konkurentsist ning valimised korraldati läbipaistmatult. Erinevalt eelmisest koosseisust ei pääsenud seekord parlamenti mitte ühtegi opositsiooni esindajat. Lääne kasvav strateegiline huvi suhtlemise vastu Valgevenega andis president Aleksandr Lukašenkale kindlust, et sel korral ei ole vaja demokraatiat valimistel isegi matkida.

Kindlustanud endale täiesti lojaalse parlamendi, on president Lukašenka järgmine eesmärk tagada oma võimu püsimine 2020. aasta suvel toimuvate presidendivalimistega. Parlamendivalimised näitasid, et valituks osutumise vormistamine ei tohiks talle probleeme valmistada, küll aga on tal vaja kindlustada Venemaa soosing enda tagasivalimisele.

VALGEVENE VAADE LÄÄNDE

Valgevenel on küll tugev kultuuriline, keeleline ja ajalooline side Venemaaga, kuid oma elujärje edendamiseks vaadatakse Valgevene ühiskonnas üha rohkem Lääne poole. Nii Euroopa Liitu toetavate kui ka EL-is õppivate ja töötavate valgevenelaste arv kasvab.

Venemaaga peetavate integratsiooni-kõneluste taustal jätkavad Valgevene võimud dialoogi lääneriikidega. 2019. aastal külastasid Minskit USA ja Euroopa Liidu riikide mitmed kõrged ametiisikud. President Lukašenka käis üle pika aja ametlikul visiidil EL-i riigis, Austrias. Koostöö jätkub ka Hiinaga.

VENEMAA KASVAV SURVE VALGEVENELE

Valgevene hoidmine oma mõjusfääris ning esitlemine Kremli lähima sõjalise ja poliitilise liitlasena on Venemaale üli-tähtis. Venemaa tahab ära hoida Lääne mõju laienemist Valgevenes. Peale selle ei näita Valgevene Venemaa arvates üles piisavat lojaalsust majanduslike soodustuste eest, mistõttu Kreml peab vajalikuks oma haaret Valgevenes veelgi tugevdada.

2019. aastal alustati Venemaa ettepanekul süvendatud integratsiooni-läbirääkimisi Liitriigi raames. Valgevene tahab saada kompensatsiooni Vene naftasektori maksumuudatuse² eest, madalat nafta- ja maagaasihinda ning oma kaupadele takistusteta ligipääsu Venemaa turule. Venemaa ei taha neid küsimusi arutada, niikaua kuni Valgevene ei ole nõustunud Venemaa esitatud tingimustega, nagu nt kahe riigi maksukoodeksi ühtlustamine.

Venemaa näeb integratsiooni Valgevenega pikaajalise protsessina. Oma

lähimat partnerit ei survestata liigselt, et mitte esile kutsuda Valgevene negatiivset reaktsiooni. Integratsiooni-kõnelustel keskendutakse peamiselt majanduslikele teemadele, kuna Venemaa soovis luua riigiüleseid institutsioone näeb Valgevene ohtu oma iseseisvusele. 2019. aasta kevadel tekitasid Venemaa suursaadiku Mihhail Babitši kriitilised väljaütlemised Valgevene suhtes pahameeletormi Valgevene juhtkonnas ning selle tagajärjel kutsuti Babitš tagasi, kui ta oli saanud ametis olla kõigest kaheksa kuud. Hoolimata süvendatud integratsiooni-ga seotud erimeelsustest jätkub aga riikide vahel tihe sõjaline koostöö.

Valgevene loodab, et integratsiooni-kõnelused takerduvad detailidesse ning otsuste elluviimine lükkub teadmata kaugusse. Valgevene eelseisvad presidendivalimised nõrgendavad aga president Lukašenka positsiooni läbirääkimistel. Samal ajal jätkab Venemaa integratsiooniagenda pealesurumist Valgevene.

**VALGEVENE LOODAB, ET INTEGRATSIOONIKÕNELUSED
VENEMAAGA TAKERDUVAD DETAILIDESSE NING OTSUSTE
ELLUVIIMINE LÜKKUB TEADMATA KAUGUSSE.**

2 Venemaa naftasektori maksustamise reformiga kaotatakse aastail 2019–2024 ekspordimaks ja suurendatakse maavaramaksu. Valgevenele tähendaks see toornafta hinna tõusu.

⬆️ *Ukraina president Volodõmõr Zelenskõi oma esimesel käigul Ida-Ukraina konfliktis eesliinile.*

ALLIKAS:
PRESIDENT.GOV.UA / CC BY 4.0

MOSKVA STRATEEGIA UKRAINA SUHTES EI OLE MUUTUNUD

Kreml survestab Ukrainat tegema Donbassi konfliktis järeleandmisi, kuid omalt poolt töötab vastu sõja lõppemisele.

2019. aasta tõi Ukrainas kaasa uue poliitilise olukorra, mis osutus Venemaale tõsiseks proovikiviks. Juhtkonna täielik vahetumine vabade valimiste tulemusel oli Kremli võimudele ebameeldiv üllatus. Ukraina näitas, kuidas rahva tahtel saab võimuesindajad rahumeelselt erru saata. Sellist eeskju ei saa küll otseselt Venemaale üle kanda, kuid see on siiski hoiatav märk Venemaa

juhtkonnale. Seda enam, et Kremli korrutatakse endiselt, et venelased ja ukrainlased on üks ja sama rahvas. Ukraina uus president ja valitsus on seadnud ambitsioonikad arengusuunad. Seisakust tahetakse üle saada ühiskonnaelu uuendades ja majandust elavdades. Peamine püüdlus on aga rahu saavutamine ja okupeeritud alade vabastamine.

Venemaa ei ole Donbassis peetava varisõjaga suutnud Ukrainat alistada, ning üritab nüüd uues olukorras rahvusvahelise üldsusega poliitiliselt manipuleerida. Venemaa kasutas hetke Ukraina uute võimude ametisse astumise järel, et näidata, nagu seisaks konflikti lahendamisel kõik Ukraina seniste tegematajätmistega. Kremli retoorika Ukraina suhtes on muutunud ja väljendab lootust, et Ukraina uus juhtkond hakkab tegelema Ida-Ukraina konflikti kui Ukraina siseprobleemiga. Sealjuures püüab Kreml ennast näidata pelgalt vahendajana, kelle abiga saaks selle pikaajalise tüliküsimuse lahendada. Venemaa soostumine vangide vahetamisega ja Ukrainalt 25.11.2018 kaaperdatud mereväealuste tagastamine on kujukad näited võtetest, mida Kreml rahvusvahelistes suhetes rakendab. Esmalt hõivatakse vahetuskaup ja seejärel kaubeldakse usalduse äratamiseks selle tagastamise üle.

Ukraina survestamiseks kasutab Venemaa järjekindlalt ka energiarelva.

Gaasijuhtme Nord Stream 2 valmimisega tahetakse Ukraina asetada olukorda, kus tema gaasitranspordisüsteemi toimimine sõltub vaid Venemaa suvast. Venemaa proovis mõjutada ka Ukraina parlamendivalimisi, esitades Vene-meelse opositsiooni esindajaid odava Vene gaasi maaletoojatena.

Venemaa strateegilistes eesmärkides Ukraina suhtes ei ole midagi muutunud. Ukraina Euroopa-integratsiooni peatamine ja tema tõmbamine oma mõjusfääri on endiselt Venemaa sihid. Läbirääkimistel Ida-Ukraina konflikti lahendamiseks taotleb Venemaa Ukrainalt järeleandmisi, mis kahjustaksid Ukraina riiklust. Okupeeritud Donbassi taastamine Ukraina koosseisus Venemaa soovitud tingimustel (sh eristaatus Ukraina põhiseaduses, separatistidele täielik amnestia) aheldaks Ukraina lahutamatu Venemaa külge.

Ida-Ukrainas küdeva relvakonflikti peatamiseks ei ole Venemaa omalt poolt midagi teinud. Vastupidi – Venemaa

**UKRAINA TERRITORIAALSE TERVIKLIKKUSE TAASTAMISE
SEISUKOHALT ON RAHVUSVAHELISTE SANKTSIOONIDE
JÄTKUMINE VENEMAA SUHTES ASENDAMATU.**

VENEMAA AGRESSIOON IDA-UKRAINAS

- » Juhib, relvastab ja varustab ebaseaduslikke relvarühmitusi okupeeritud Donbassis.
- » Relvajõudude ohvitserid ja palgasõdurid osalevad relvarühmituste tegevuses.
- » Piirab rahvusvahelist õigust rikkudes laevaliiklust Kertsši väinas ja ligipääsu Ukraina Aasovi mere sadamatele.
- » Väljastab oma passe Donbassi elanikele.
- » Takistab Ukrainal jõudmast oma piiri kontrollimiseni Donbassis.
- » Varjab lennu MH 17 allatulistamisega seotud sõjakurjategijaid.

relvastab ja varustab separatistide relvajõude ja neid juhivad Venemaa relvajõudude ohvitserid. Venemaa hakkas küünilisel moel väljastama passe Donbassi elanikele. Selle sammuga tõestas ta ilmekalt oma sõnade ja tegude lahknevust. Teeseldes heatahtlikkust, paljastati tegelikult soov käsitleda Donbassi elanikke poliitilise ja sõjalise mängukannina.

Läbirääkimistel relvakonflikti üle on suur roll Ukraina võimude soovil see kurnav sõda kuidagi lõpetada. Ka rahvusvahelised ootused on suured ning Venemaa loodab, et selles olukorras näilisi lahendusi pakkudes on võimalik saavutada rahvusvaheliste sanktsioonide leevendamist. Konfliktis osalevate relvajõudude lahutamine Ida-Ukraina rindejoone mõnes piirkonnas ei paranda aga kogu situatsiooni.

Relvakokkupõrked ülejäänud rindejoonel jätkuvad, Ukraina relvajõud kannavad Venemaa toetatud relvarühmituste tules kaotusi, Ukraina võimudel ei ole endiselt kontrolli okupeeritud ala üle, Donbassi piir on Venemaa valduses. Venemaa ei taha nende vahetut julgeolekut määravate teemadega tegeleda ning see ei võimalda püsiva lahenduseni jõuda.

Ukraina territoriaalse terviklikkuse taastamise seisukohalt on rahvusvaheliste sanktsioonide jätkumine Venemaa suhtes asendamatu meede. Sanktsioonid on mõjusad, sest nad on peatanud Venemaa agressiooni Ukraina vastu ja ohjeldavad edasisi ambitsioone. Sanktsioonide enneaegne kaotamine annaks Venemaale signaali, et piisava strateegilise kannatlikkuse ilmutamisel saab rahvusvaheliste suhete süsteemi oma suva järgi painutada.

📍 *Venemaa ja Serbia ühisõppus "Slaavi kilp 2019".*

ALLIKAS: MOD.GOV.RS

VENEMAA HUVID SERBIAS

Head suhted Serbia võimuladvikuga võimaldavad Venemaal tugevdada oma kohalolekut ja mõjukust Lääne-Balkanil.

Venemaa huvides on Lääne-Balkani regiooni sõlmküsimuste püsimine lahenduseta, et takistada sealsete riikide lõimumist Euroopa Liidu ja NATO-ga. Kosovo küsimuses on Venemaa Serbia kõige olulisem rahvusvaheline toetaja. Venemaa ei soovi Kosovo konflikti lahenemist, kuna see vähendaks tema poliitilist mõju Serbias ja tooks Serbia lähemale liitumisele EL-iga.

Serbia valitsev poliitiline eliit teeb tihedat koostööd Venemaaga, kuigi seejuures ei taha kahjustada ka suhteid Euroopaga. President Aleksandar Vučić (Serbia Progressiivne Partei, SNS) kohutub regulaarselt Vladimir Putiniga ning mõlemad rõhutavad Venemaa ja Serbia häid suhteid. Neid ei halvendanud ka 2019. aasta novembris laialt kõlapinda saanud Vene luuraja skandaal. Serbia

ei ole toetanud Venemaale kehtestatud Lääne sanktsioone ning on ÜRO-s Krimmi puudutavatel hääletustel Venemaa poole hoidnud. Venemaa huvide kaitsmisel Serbias on oluline roll Serbia Sotsialistlikul Parteil (SPS), kelle käes on valitsuskoalitsioonis mh välis- ning kaevandus- ja energeetikaministri portfelli. Sama suunda toetab ka Serbia kaitseminister.

Oma mõjujõu tugevdamiseks Serbias rõhutab Venemaa „slaavi vendlust“, ning seda võimendavad fond Russki Mir oma keskustega Belgradis ja Novi Sadis, Rossotrudnitšestvo ning omavahel tihedalt põimunud õigeusu kirikud. Venemaa on teinud suuri investeeringuid Serbia energia- ja transpordisektorisse, andnud Serbiale laenugarantiisid ning sidunud see läbi Serbia majanduse enda omaga. 2019. aasta oktoobris sõlmis Serbia vabakaubandusleppe Venemaa juhitud Euraasia Majandusliiduga. Samas on EL kaubandusmahtudelt Serbiale siiski olulisem majanduspartner kui Venemaa.

Viimastel aastatel on tihenenud ka Venemaa ja Serbia sõjaline koostöö – seda nii varustuse pakkimises kui ka ühiste õppuste korraldamises.

VENEMAA EI SOOVI KOSOVO
KONFLIKTI LAHENDAMIST,
KUNA SEE VÄHENDAKS
TEMA POLIITILIST MÕJU
SERBIAS JA TOOKS
SERBIA LÄHEMALE
LIITUMISELE EUROOPA
LIIDUGA.

Venemaa on annetanud Serbiale 6 MIG-29 hävitajat, 30 T-72 tanki ja 30 BDRM-2 soomukit. Peale selle on Serbia ostnud Venemaalt Mi-17 transpordi- ning Mi-35 ründehelikoptereid. Venemaa sõjaline koostöö Serbiaga ühisõppustel ja relvamüügitehingutes toetab Venemaa püüdlusi näidata ennast rahvusvaheliselt suurjõuna. Lisaks seovad relvamüügitehingud, relvade käsitsemise väljaõpe, varuosad ja hooldus Serbia aastateks Vene sõjatööstuskompleksiga, mis annab Venemaale lisahoova Serbia mõjutamiseks.

Venemaa on huvitatud sellest, et Serbia jääks riigiks, mille kaudu saab NATO-t ja EL-i proovile panna ja provotseerida. Serbia nn kahe ukse poliitika on Venemaa jaoks kaudselt võimalus õõnestada ka EL-i laienemispoliitikat.

VENEMAA MÕJUVÕIM MOLDOVAS KASVAS

Venemaal on õnnestunud viimasel ajal mahhinatsioonidega suurendada oma mõjuvõimu Moldovas ja pidurdada riigi liikumist Läände.

2019. aastal tugevnes märkimisväärselt Venemaa mõjukus Moldovas. Venemaa kasutas ja kasutab ka praegu Moldova suhtes mitmekesisest mõjutusvahendite arsenalist:

- » Transnistria separatistlikku enklaavi ning sealt lähtuvat sõjalist ähvardust;
- » infooperatsioone ja propagandat;
- » majanduslikku survet ja majanduslikke stiimuleid.

Kremlis kõige kaalukamaks instrumentiks Moldovas on aga Venemaaga tihedalt seotud Moldova Sotsialistlik Partei

(PSRM). Ehkki ametlikult on Moldova sotsialistide esimees parlamendispiiker Zinaida Greceanii, on partei tegelikult juhiks vormiliselt erakondadeülene president Igor Dodon.

2019. aasta veebruaris toimunud parlamendivalimiste tulemusel sai PSRM küll veidi enam kui kolmandiku kohtadest 101-liikmelises parlamendis, kuid toimiva valitsuskooalitsiooni moodustamine pidurdus mitmeks kuuks ja riigis tekkis poliitiline ummikseis. Uue jõuna parlamenti pääsenud Euroopa-meelne ja korrupsioonivastane valimisliit ACUM³ välistas koostöö senise võimuerakonna, Moldova Demokraatliku Parteiga (PDM). Riigi puhastamine Demokraatliku Partei asutaja ja juhi, oligarh Vlad Plahotniuci mõjuvõimust oli olnud ACUM-i peamine valimislubadus.

3 ACUM – valimisliit, kuhu kuuluvad Tegude ja Solidaarsuse Partei (PAS), mille juht on Maia Sandu, ning Väärkuse ja Tõe Platvormi Partei (PPDA), juht Andrei Năstase. Rumeeniakeelne akronüüm ACUM tähendab eesti keeles „NÜÜD“.

← 2019. aasta augustis käis president Igor Dodoni kutsel Moldovas visiidil Venemaa kaitseminister Sergei Šoigu. Dodon ei koosõlastanud visiiti Moldova valitsusega ja seetõttu viibis Šoigu Moldovas „eraisikuna“.

ALLIKAS: IGOR DODON, FACEBOOK, 24.08.2019

Pärast 24.02.2019 toimunud parlamendivalimisi oli Venemaa juhtkond aga avalikult ja korduvalt mõista andnud, et talle ei oleks vastuvõetav sotsialistide ning Plahotniuci juhitud demokraatide koalitsioonivalitsus. Venemaa soovitas päris avalikult sotsialistidele teha koalitsioon ACUM-iga või korraldada erakorralised parlamendivalimised.

Plahotniucil oli ulatuslik mõjuvõim Moldova seadusandliku, täidesaatva ja kohtuvõimu institutsioonides. Selle võimu teostamise mehhanismid ei olnud alati koosõlas demokraatia ja õigusriigi põhimõtetega. Kuid Kremlile valmistas probleeme Plahotniuci mõjuvõim kui selline, mitte selle rakendamise mehhanismid ja viisid. Tema mõjuvõim takistas Venemaal omaenese eesmärki saavutamist Moldovas, järelikult tuli Venemaa mõju laiendamise eeltingimuseks lammutada Plahotniuci kontrolli all olev võimustusüsteem. Poliitiline patiseis sai lahenduse 2019. aasta juunis, kui

sotsialistid ja ACUM teatasid ühise valitsuse moodustamisest. PDM ja Vlad Plahotniuc küll keeldusid võimult lahkumast, kuid USA, Euroopa Liidu ja Venemaa koordineeritud diplomaatilisel survele siiski taandusid. Plahotniuc ja mitu tema lähedast kaastöötajat põgenesid riigist sel päeval, kui sotsialistide ja ACUM-i valitsus tööd alustas.

Moldova võimukriisi lahendamiseks peetud läbirääkimised andsid Venemaa-le soodsa võimaluse demonstreerida ennast Euroopa Liidule ja USA-le koostööalt ja mõistliku välispoliitilise toimijana, kellega on võimalik ratsionaalset ning heatahtlikku koostööd teha.

Tegelikult ei olnud sotsialistide ja Venemaa eesmärk mitte korrupsiooni ja oligarhilise võimustusüsteemi väljajuurimine Moldovas, vaid positsioonide ettevalmistamine riigi täitevvõimu allutamiseks oma mõjule. Esmapilgul oli juunis ametisse astunud, peaminister Maia Sandu

juhitud valitsuskabinet Euroopa-meelne – peaaegu kõik ministrikohad mehitas ACUM, sotsialistidele jäid vaid kaitseministri ning integratsiooniga tegeleva asepeaministri portfell. Kuid samal ajal allutati president Dodoni kontrollile Moldova Luure- ja Julgeolekuteenistus (SIS) ning Julgestus- ja Valveteenistus (SPPS), mille ülesanne on tagada presidendi ja teiste kõrgete riigiametnike julgeolek. Järgmistel kuudel täideti sotsialistidele lojaalsete isikutega ka olulised ametikohad näiteks korrupsioonivastase võitlusega tegelevates ja kohtuinstiitutsioonides. Sotsialistist kaitseminister Pavel Voicu ning president Dodon hakkasid ajama ka „paralleelset“ välispoliitikat: napilt kuu aega pärast uue valitsuse tööle asumist, 26.07.2019 kohtus kaitseminister Voicu Moskvas Venemaa kaitseministri Sergei Šoiguga; Šoigu omakorda käis augustis vastuvisiidil, tähistamas Moldova „fašismist vabastamise“ 75. aastapäeva.

Uus võimupööre toimus 2019. aasta novembris, kui sotsialistid koos varem võimult tõrjutud PDM-i

parlamendisaadikutega avaldasid umbusaldust peaminister Sandu valitsusele ning hääletasid ametisse uue, nüüd juba Venemaale orienteeritud, valdavalt sotsialistide kaastöölised koosneva valitsuskabineti. Vormiliselt on see n-ö ekspertide valitsus, kuid kõik selle võtmeministrid on varem olnud president Dodoni ja teiste mõjukate sotsialistide nõunikud või muul moel nendega koostööd teinud.

Vähem kui nädal pärast ametisse nimetamist siirduski uus peaminister Ion Chicu esimesele välisvisiidile – Moskvasse, kohtuma Venemaa peaministri Dmitri Medvedeviga. Venemaa teatas omakorda kohe, et annab Moldovale kuni 500 miljonit USA dollarit laenu, langetab maagaasi hinda, kaotab paljud Moldova tootjatele senini kehtinud ekspordipiiranguid jmt.

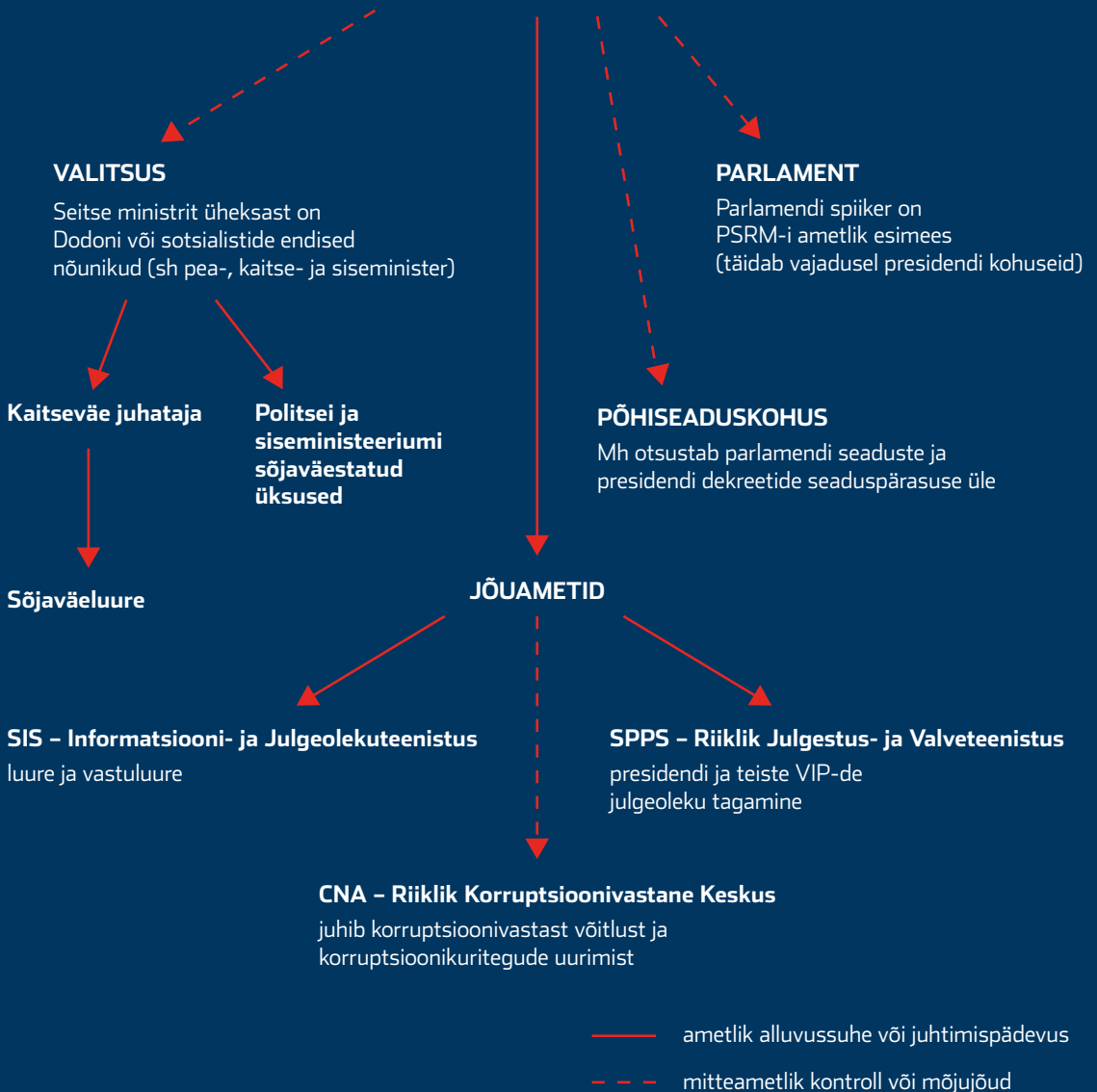
Seega tugevneb Venemaa mõju Moldovas olulisel määral enne 2020. aastal toimuvaid presidendivalimisi, kus Igor Dodon loodab saada tagasi valitud teiseks ametiajaks.

**KREMLI KÕIGE KAALUKAMAKS INSTRUMENDIKS
MOLDOVAS ON VENEMAAGA TIHEDALT SEOTUD
MOLDOVA SOTSIALISTLIK PARTEI JA SELLE
TEGELIK JUHT IGOR DODON.**

PRESIDENDI MÕJUVÕIM MOLDOVAS 2019 LÕPUS

IGOR DODON

Moldova president,
PSRM-i (Moldova Sotsialistide Partei) tegelik juht

FSB MÕJUTUSOPERATSIOONI NÄIDE: VLAD PLAHOTNIUCI DISKREDITEERIMINE⁴

Nõukogude terminoloogia järgi koosnes luureteenistuste luuretegevus kahest põhilisest komponendist:

- » salajase info kogumisest vastase kohta ja
- » mõjutustegevusest vastase poliitilise, majandusliku, sõjalise ja ideoloogilise positsiooni nõrgestamiseks (nn aktiivmeetmed).

See kontseptsioon ei muutunud ka pärast kommunistliku režiimi kokkuvarisemist, kui Venemaa võttis üle Nõukogude Liidu luureasutused koos struktuuri, töötajate ja tööpõhimõtetega – välisriikide kohta luureinfo kogumise kõrval on mõjutustegevus jäänud Venemaa kõigi kolme luureteenistuse (FSB, SVR ja GRU) oluliseks ülesandeks.

Venemaa luureteenistuste mõjutustegevuse praegusel ajal võib tinglikult jagada kaheks.

- » Üks on nn mõjuagentide värbamine, kes oma autoriteeti või positsiooni kasutades saavad (mh meedia kaudu) mõjutada sihtriigi avalikku arvamust või poliitilisi, majanduslikke ja ühiskondlikke protsesse.

- » Teine on tekkinud internetiajastul ning seisneb avaliku arvamuse mõjutamises internetiportaalides ja sotsiaalmeedias anonüümselt (st valeidentiteeti kasutades ja tegelikku autorit varjates) provokatiivsete kommentaaride või võltsuudiste avaldamise kaudu ehk nn internetitrollimises.

Moskvas FSB keskasutuse koosseisus tegutseb koostööprogrammide valitsus (Upravlenie programm sodeistvija), mille avalikkusele nähtavaks kehandiks on Avalike Suhete Keskus (Tsentr obštšestvennõh svjazei). Peale suhtlemise ajakirjandusega korraldab koostööprogrammide valitsus varjatud mõjutusoperatsioone, mh välismaal, ning selle koosseisu kuuluvad operatiivtöötajad värbavad ja juhendavad mõjutusoperatsioone sooritavaid „internetitrolle“.

FSB mõjutusoperatsioonist välismaise sihtmärgi vastu toome järgmise näite.

2017. aasta lõpul otsustas FSB koostööprogrammide valitsus teha mõjutusoperatsiooni Moldova tuntud poliitiku – Euroopa-integratsiooni

⁴ Lahtiüleja: Peatükk kirjeldab FSB mõjutusoperatsiooni ning ei anna hinnangut selles nimetatud isikute vastu esitatud süüdistuste tõele vastavusele ega nende moraalsele palgele.

toetava Vlad Plahotniuci vastu, selleks et süvendada ja kinnistada tema negatiivset kuvandit Läänes. Operatsioon sooritati 2018. aasta jaanuaris peamiselt inglisi-, saksa-, prantsus- ja hispaaniakeelses meedias ja sotsiaalmeedias, vältides seejuures avaldatava materjali seostamist Venemaaga.

FSB sõnastas jutupunktid, mida „trollid“ levitama pidid:

- » Vlad Plahotniuc on kaaperdanud võimu Moldovas,
- » on loonud seal oligarhilise süsteemi,
- » represseerib tema kontrollitud jõustruktuuride abil opositsiooni,
- » ei ole tegelikult eurointegratsiooni poolt, kuna see tooks kaasa tema võimu vähenemise.

Mõjutusoperatsiooni käigus avaldasid FSB koostööprogrammide valitsuse kureeritud „trollid“ 2018. aasta jaanuari keskel etteantud sõnumitega eri riikide sotsiaalmeedias, internetiportalides ja foorumites suure hulga Plahotniuci kritiseerivaid artikleid ja postitusi.

Ühe „trolli“ avaldatud tekstide keskseks elemendiks oli justkui 28.12.2017 mõjukas Saksamaa väljaandes Spiegel Online avaldatud intervjuu Moldova teise tuntud poliitiku Andrei Năstasega – „Vladimir Plahotniuc is the main enemy of Moldova“ („Vladimir Plahotniuc on Moldova peamine vaenlane“). Intervjuus kritiseeris Năstase korrupsiooni Moldovas, nimetas Plahotniuci Moldova peamiseks vaenlaseks, kes kahjustab riigi Euroopa-püüdlusi, ning kutsus Euroopa riikide ja USA võime üles kehtestama sanktsioone Plahotniuci ja tema varade suhtes. See nn intervjuu on täielik võltsing – Spiegel Online’is ei ole see kunagi ilmunud. Kuid võltsing on teostatud kvaliteetselt, imiteerides Spiegel Online’i kujundust ja nimetades autoritena Spiegel’i tegelikke ajakirjanikke.

Järgnevalt hakkas „troll“ seda nn intervjuud levitama mitmes keeles ja mitme nime all eri riikide internetifoorumites. Inglisekeelsetes portalides oli tema „alias“ Nelson Bain, hispaaniakeelsetes Jorge Martin, Ukraina, Kasahstani ja Venemaa venekeelsetes

**INTERNETITROLLIMINE ON VENEMAA LUURE-
TEENISTUSTE ÜKS IGAPÄEVASEID ÜLESANDEID.**

This collage features various digital content related to the political figure Vladimir Plahotniuc:

- News Articles:**
 - DER SPIEGEL ONLINE:** "Interview with Andrei Nistase 'Vladimir Plahotniuc is the main enemy of Moldova'". The article discusses the political stance of the President and the Chairman of the Democratic Party of Moldova.
 - Other News:** "Oligarch Plahotniuc credits Moldova's president as a socialist", "Demidenko Andrei", and "Igor Miasnikov".
- Profile Pages:**
 - Facebook:** Profile for "Igor Miasnikov" with a post from January 16, 2018.
 - Twitter:** Profile for "Jorgemartin" (Member since 15/01/18) with statistics: 2,697 visits, 1 publication, 0 points.
 - Other Profiles:** "Roman Rodionov" and "nelsobain" are also visible.
- Media and Social Media:**
 - YouTube:** A video titled "Vladimir Plahotniuc is the main enemy of Moldova" with a view count of 17,011.
 - Instagram:** A post for "HELLO I AM... NEW" with a "Freshman Poster" and a post date of January 19th, 2018.
 - Other Social Media:** Facebook posts and a "Vandal" profile are also present.
- Visual Elements:**
 - Multiple images of Vladimir Plahotniuc in a suit, some with the Moldovan flag in the background.
 - Logos for "DER SPIEGEL ONLINE" and "HELLO I AM... NEW".

portaalides Andrei Demidenko, Roman Rodionov ja Igor Miasnikov ning Moldovas perekonnanimeta Milana. Kõigil juhtudel loodi libaisiku konto samal päeval, kui avaldati üks ja ainus, seesama Plahotniuci kritiseeriv postitus. Kõiki foorumeid külastas „troll“ vaid mõne minuti – just nii kaua, kui kulus aega konto loomiseks ja materjali avaldamiseks. Seejuures tegeles „troll“ iga päev eri riigi ja keelega – ühel päeval postitas inglisis-, teisel päeval hispaania- ja kolmandal venekeelsetes foorumites.

Kõik eri nimede all tehtud postitused olid identsed. Need algasid lühikese sissejuhatusega (sama tekst tõlgitud sõna-sõnalt), millele järgnes foto Spiegel Online’i võltsartiklist. Postitused lõpetas alati sama kokkuvõte – Moldova ei ole valmis integratsiooniks Euroopaga ja tooks kahju Euroopa majandusele. Viiteid postitustele levitati omakorda teistes internetifoorumites ning Vene ja Lääne sotsiaalmeedias, nt Odnoklasnikis, Mirtesenis ja Twitteris.

Artikli avaldamine foto kujul postituse osana oleks pidanud lugejates kahtlust äratama – tavaliselt avaldatakse sellisel juhul veebilink viidatavale materjalile,

kuid kuna Spiegel Online’i veebis viidatavat artiklit tegelikult ei olnud, siis tuli see avaldada fotona. Vähemalt ühes foorumis järgnes „trolli“ postitusele lugejate arutelu Spiegel’i madala ajakirjandusliku taseme üle, kuid küsimust „intervjuu“ autentsusest ei tõstatatud.

Kirjeldatud episood on vaid üks näide FSB poolt 2018. aasta jaanuaris Vlad Plahotniuci diskrediteerimiseks ette võetud suurest operatsioonist internetis. Mitu teist lahendust olid vähem leidlikud ja mitte nii kvaliteetsed, jättes mulje, et seda tehtigi vaid selleks, et raporteerida FSB peakorterisse ülesande täitmisest. Kogu operatsiooni edukus on küsitav, kuna see teostati valdavalt internetifoorumites ja sotsiaalmeedias värskelt loodud libakontode kaudu, millel puudus suur jälgijaskond ja usaldusväärsus. Laia levikuga peavoolumeedia väljaannete või arvamusiidri positsioonis sotsiaalmeedia kasutajate kontodeni FSB „trollide“ käed seekord ei ulatunud.

Viimase kahe aasta jooksul on Moldova sisepoliitiline olukord oluliselt muutunud, kuid see ei ole tingitud FSB mõjutusoperatsioonist.

LÕUNA-KAUKAASIA – N-Õ VENEMAA PEHME KÕHUALUNE

Venemaa kasutas 2019. aastal oma mõjujõu hoidmiseks Lõuna-Kaukaasias jätkuvalt sõjalist survet, konfliktikolletega manipuleerimist, mõjutustegevust ning segu majanduslikust survest ja majanduslikest stiimulitest.

Venemaa eesmärk on halvata võimalik koostöö Läänega ning esitleda ennast „oluliste“ probleemide vahendajana.

Mõjujõu säilitamine ja soovitatavalt ka kontroll Lõuna-Kaukaasia üle on Venemaale strateegiliselt oluline. Esiteks näeb Venemaa selles piirkonnas geopoliitilist puhvertsooni. Teiseks on Lõuna-Kaukaasia erakordselt tähtis piirkond, kust kulgevad läbi transiidivood ning nafta- ja gaasitorud nii Aasia kui ka Euroopa turgudele.

VENEMAA JÕULISEM TEGUTSEMINE GEORGIA SUHTES

2019. aastal tugevnes selgelt Venemaa sõjaline ja julgeolekupoliitiline surve Georgiale. Venemaa relvajõududel on okupeeritud Abhaasias ja Lõuna-Osseetias märkimisväärsed üksused seitsaadik, kui Venemaa 2008. aastal Georgiat ründas. Vene üksused okupeeritud piirkondades on hästi

varustatud ja relvastatud ning osalevad regulaarselt õppustel. Kuid 2019. aasta septembris teatas Venemaa president Vladimir Putin, et Venemaa hakkab rahastama ka Abhaasia „relvajõudude“ moderniseerimist ja ümberrelvastamist.

Okupeeritud Lõuna-Osseetiat ülejäänud Georgiast eraldaval kontrolljoonel kujunes 2019. aasta ilmselt kõige pingelisemaks viimase kümnendi vältel. Sagenesid ja intensiivistusid katsed nihutada kontrolljoont sügavemale Georgia keskvalitsuse kontrollitud territooriumile, separatistide relvaüksuste tegevus kontrolljoone lähistel oli varasemast agressiivsem ja provokatiivsem, tipnedes Euroopa Liidu vaatlusmissiooni patrullide füüsilise ähvardamisega. Siinkohal on oluline meenutada, et Lõuna-Osseetia „võimude“ autonoomne tegevusvabadus on illusioon – tegemist on Moskvast juhitud nukuvallitsusega. Sõjalise surve kontekstis tasub tähelepanu pöörata

⬆️ *Venemaa Julgeolekunõukogu sekretär Nikolai Patrušev kohtumisel Aserbaidžaaani presidendi Ilham Alijeviga Bakuus 04.09.2019. Patrušev on üks mõjuvõimsamaid Venemaa välis- ja julgeolekupoliitika kujundajaid.*

ALLIKAS:
PRESIDENT.AZ / CC BY 4.0

ka asjaolule, et sel aastal toimub Venemaa Lõuna sõjaväeringkonna territooriumil, s.t Lõuna-Kaukaasia vahetus naabruses Vene relvajõudude strateegiline õppus „Kavkaz 2020“.

Niinimetatud kõva jõu kasutamise kõrval kuulub Venemaa arsenalil ka Lõuna-Kaukaasias traditsiooniliselt mõjutustegevus. Selle klassikaliseks näiteks Georgias võib tuua Venemaa mõjutustegevuse instrumendi, Aleksandr Gortšakovi Avaliku Diplomaatia Fondi kohaliku „filiaali“ – Jevgeni Primakovi Vene–Georgia Avalik-Õigusliku Keskuse. Georgias organiseerib

Primakovi keskus vene keele kursusi, tutvustab vene kultuuri ja ajalugu ning korraldab konverentse ja seminare. Näiliselt süütu tegevuse tegelik eesmärk on teha Georgia praegust ja tulevast eliiti vastuvõtlikumaks Venemaa poliitilistele ja majanduslikele ambitsioonidele. Seejuures plaanis Venemaa 2019. aasta detsembris avada Thbilisis veel teisegi mõjutustegevuseks mõeldud keskuse – fondi Russki Mir vene kultuurikeskuse Georgias. Ka fond Russki Mir on loodud ja tegutseb Venemaa mõjutustegevuse hüvanguks.

Viimastel aastatel on Georgias oluliselt kasvanud ka propaganda n-ö traditsiooniliste väärtuste edendamiseks. Selles on kaalukas roll 2017. aastal loodud äärmusliikumiste katusühendusel Georgia Marss, mille juhtmotiiviks on vastuseis väidetavalt Lääne poolt Georgia ühiskonnale pealesurutud väärtustele, mis ähvardavat viia Georgia rahvast ja ühiskonda hukkamisele. See on agressiivne, oma vastaseid ka füüsiliselt ründav liikumine, mille eesmärk on kõigutada ühiskonna toetust ligi 15 aastat püsinud välispoliitilisele konsensusele – ühinemisele Euroopa Liidu ja NATO-ga – ning tekitada Georgias riigisiseseid pingeid ja teravdada ühiskondlikke vastuolusid. Georgia Marsi juhtliikmete hulgas on mitu Venemaa ja Vene mõjutustegevusega seotud isikut.

VENEMAA ON HUVITATUD MÄGI-KARABAHHI KONFLIKTI JÄTKUMISEST

Armeenia ja Aserbaidžaaani kahepoolsetes suhetes on endiselt määrav roll Mägi-Karabahhi konfliktil, mille lahendamise võtmed asuvad nii Jerevanist kui ka Bakuust vaadates Moskvast. Armeeniale on eluliselt tähtis säilitada Venemaa poliitiline ja sõjaline toetus,

ilma milleta oleks Armeenia keeruline kaitsta sõjaliselt Mägi-Karabahhi armeenlasi. Avalikkuse ees vennaliku liitlassuhte krooniks kujunes Vladimir Putini visiit Jerevani 01.10.2019, kui ta osales Euraasia Majandusühenduse tippkohtumisel, ning Venemaa nõusolek tarnida Armeeniale hävituslennukeid Su-30SM.

Fassaadi varjus on Armeenia peaministri Nikol Pašinjani ja Venemaa suhted reserveeritud, kuid kuna Pašinjani valitsus ei ole lagunenu, siis tuleb Venemaal esialgu leppida Armeenias pärast 2018. aasta nn sametrevolutsiooni kujunenud sisepoliitilise olukorraga. Ehkki pinged nn endise poliitilise eliidi ja uue valitsuse vahel püsivad, on püsivaks osutunud ka elanikkonna toetus Pašinjanile. Tõsiseltvõetavaid poliitilisi konkurente Pašinjanile tekkinud ei ole. Ka Armeenia majandus ei ole kokku varisenud, vaid näitab head kasvutempot ja riigieelarve tulud on võrreldes varasemaga kasvanud, mitte kahanenud.

Jätkus ka Aserbaidžaaani ja Venemaa tiptasemel suhtlemine ning majanduskoostöö edendamine. Aserbaidžaaani juhtkonnale on Mägi-Karabahhi konflikti lahendamist silmas pidades oluline, et Venemaa arvestaks tema

seisukohtadega vähemalt samal määral – kuid soovitatavalt enamgi – kui Armeenia omadega. Tähelepanuväärsed olid Venemaa mitme tippametniku, näiteks Julgeolekunõukogu sekretäri Nikolai Patruševi visiidid Bakuusse, aga ka Moskva patriarhi Kirilli osalemine 2019. aasta novembris Bakuus toimunud maailma usuliidrite teisel tippkohtumisel. Võõrustajate ilmselgel nõusolekul kasutas Kirill seda kogunemist Vene Õigeusu Kiriku ja Venemaa seisukohtade propagandaplatvormina. Samal ajal tihenesid jätkuvalt Aserbaidžaaani ja Venemaa majandusside- med, tehti ettevalmistusi Venemaa, Aserbaidžaaani ja Iraani elektrivõrkude ühendamiseks ning läbi Aserbaidžaaani Iraani ja laiemalt Lähis-Itta kulgeva transiidikoridori käivitamiseks.

2020. aastal Venemaa mõju Armeeniale tõenäoliselt püsib vähemalt senises ulatuses, Aserbaidžaanis aga

tugevneb mõõdukas tempos. Viimane on tingitud valdavalt Aserbaidžaaani juhtkonna poliitilistest valikutest – president Ilham Alijev ja tema lähikond on tõenäoliselt otsustanud, et tee Aserbaidžaanile soodsa lahenduse- ni Mägi-Karabahhi konfliktis läheb Moskva kaudu.

Venemaa etendab Mägi-Karabahhi konfliktis küll konstruktiivse ja lahenduse leidmisele orienteeritud vahenda- ja rolli, kuid tegelikult ei ole Venemaa huvitatud selle konfliktikolde likvideerimisest, aga ka mitte täiemõdulise sõja puhkemisest Armeenia ja Aserbaidžaaani vahel. Esimene stsenaarium jätaks Kremli ilma tema peamisest mõjuhoovast Lõuna-Kaukaasias, sest ei Armeenia ega Aserbaidžaan ei peaks enam tema soosingu nimel pingutama. Täiemõduline sõda kätkeks aga liiga suuri ja raskesti ennustatavaid riskitegureid.

**VENEMAA EI OLE HUVITATUD MÄGI-KARABAHHI
KONFLIKTI LAHENDAMISEST, KUID SAMAS KA MITTE
TÄIEMÕÖDULISE SÕJA PUHKEMISEST ARMEENIA
JA ASERBAIDŽAANI VAHEL.**

VENEMAA LÄHIS-IDAS

Venemaa on viimastel aastatel oma suurvõimu ambitsiooni täitmiseks hakanud pöörama rohkem tähelepanu kaugematele regioonidele.

Venemaa Lähis-Ida-poliitikas kujunes murranguliseks 2015. aasta, kui septembri lõpus sekkuti otseselt Süüria kodusõtta. Sealt alates on Venemaa mõju Lähis-Idas järjest kasvanud, toetudes peamiselt järgmistele strateegilistele teguritele:

- » Süüria kampaaniaga suutis Venemaa ennast tõestada sõjalise jõuna, millega piirkondlikud võimukeskused peavad arvestama;
- » Venemaal on õnnestunud otseselt poolt valimata kaasuda regioonide vastasseisudega seotud läbirääkimistesse.

Süüria ja seal paiknevad Venemaa sõjaväebaasid on tema mõju peamine platsdarm ja strateegiline prioriteet Lähis-Idas. Samas ei olnud Venemaa sõjaline sekkumine Süürias põhjustatud ainuüksi soovist oma piirkondlikku tähtsust suurendada – seda otsust mõjutasid ka lisakaalutlused:

- » Bashar al-Assadi režiim Süürias oli kokkuvarisemise äärel, mis

Venemaale tähendanuks sõjalise tugipunkti kaotamist Vahemerel;

- » Iraan oli valmis toetama al-Assadi režiimi elavjõududega, mis vähendas vajadust Vene maaväe kontingendi järele ja aitas vältida n-ö „Afganistani kuvandi“ tekkimist;
- » Ukraina konflikti tõttu lääneriikide poolt isolatsiooni sattunud, soovis Venemaa sundida Läänt taastama kahepoolsed kontaktid Moskvaga, mis ka saavutati.

Venemaa tegevuses Lähis-Idas avalduvad Vladimir Putini juhitud riigi välispoliitika iseloomulikud jooned – oportunism ja valmidus oma strateegiliste eesmärkide nimel riskida. Samas toetab Venemaa Lähis-Ida-poliitika laiemat strateegilist eesmärki – liikuda multipolaarse maailmakorra suunas ning luua täiendavaid hoobasid rahvusvaheliste geopoliitiliste suundumuste mõjutamiseks. Seejuures tuleb Venemaal navigeerida Lähis-Ida regioonisiseste huvide ja vastuolude

⬆️ *Vladimir Putin kinkis visiidi ajal Saudi Araabiasse 14.10.2019 kuningas Salman bin Abdulaziz al-Saudile Kamtšatka jahipistriku.*

ALLIKAS:
KREMLIN.RU / CC BY 4.0

rägastikus, mida ta on senini teinud mõõduka eduga.

Venemaa mõju Lähis-Idas on praeguste võimekuste juures maksimaalse lae ligidal. Mõjukuse hüppeliseks kasvuks tuleb täiendavalt investeerida märkimisväärset sõjalist või majandusressurssi, mis lühiperspektiivis on vähe tõenäoline. Samuti näitab Kremli soov omavahel vastanduvate piirkondlike jõukeskustega üheaegselt läbi rääkida otseste liitlaste puudumist ja suutmatust konfliktide lahendamisele tegelikult kaasa aidata.

Kahtlemata on regioonis kasvanud huvi Venemaa pakutavate relvasüsteemide vastu ja temaga suheldakse Süüria küsimuses. Samuti on selge, et OPEC (Saudi Araabia) vajab Venemaad, kui tahetakse nafta hinda kontrollida (või vähemalt püüda seda teha) ning ka Venemaa on arusaadavalt sellest huvitatud. Siiski jääb Venemaa Lähis-Idas Ameerika Ühendriikide mõjukusele endiselt selgesti alla. Küsimus on selles, et enamik selle piirkonna riike sõltub USA poliitilisest ja sõjalisest toetusest, samas kui Venemaal ei ole vähemalt praegu neile midagi

võrdväärset pakkuda. Seega piiratud ressursside tõttu toetub Venemaa Lähis-Idas eelkõige võimalustele, mis võivad tekkida Lääne taandumise arvelt.

Venemaa peamised diplomaatilised algatused seoses Süüriaga puudutavad katseid taastada ühel või teisel viisil Bashar al-Assadi režiimi rahvusvaheline staatus. Venemaa loodab, et kui poliitilise protsessiga Süürias formaalselt edasi liigutakse (Konstitutsiooniline Komitee kogunes esimest korda 2019. aasta oktoobris) ja al-Assadi režiim kas või osaliselt tagasi võetakse rahvusvahelisse kogukonda, siis saaks veenda rahvusvahelisi doonoreid (sh EL-i) andma raha Süüria ülesehitamiseks. Siinkohal ei saa jätta märkimata, et Süüria Konstitutsioonilise Komitee puhul on raske rääkida tõelisest poliitilisest protsessist olukorras, kus al-Assadi režiim on sisuliselt saavutanud sõjalise võidu opositsiooni üle. Režiimil puudub

seetõttu soov ja valmisolek opositsioonile järeleandmisi teha.

Süüria-küsimusest tulenevast vajadusest suhtleb Venemaa Lähis-Ida riikidest kõige tihedamini Iraani ja Türgiga. Venemaa ja Iraani suhted on mitmemõõtmelised. Üha enam hakkab neid mõjutama Süüria konflikti jõudmine lõpusirgele, mis toob järjest rohkem esile asjaolu, et strateegilises mõttes on Venemaa ja Iraan rivaaolid. Venemaa tahab Iraani mõjukust Süürias piirata. Sellest on huvitatud ka Iisrael ja Pärsia lahe riigid ning seda huvi saab Venemaa nendega suhete arendamisel ära kasutada. Eeldatavasti on Venemaal aga väga keeruline Süüria konfliktiga seotud riikide huvide vahel laveerida, eriti kuna avalikku tülliminekut Iraaniga ei saa Venemaa endale lähiajal lubada. Teisalt on tekkinud alus Venemaa ja Pärsia lahe riikide tihedamaks koostööks, mida ilmestab Vladimir Putini esimene

**VENEMAA MÕJU LÄHIS-IDAS ON PRAEGUSTE
VÕIMEKUSTE JUURES MAKSIMAALSE LAE LIGIDAL.
MÕJUKUSE HÜPPELINE KASV LÜHIPERSPEKTIIVIS
ON VÄHE TÕENÄOLINE.**

VENEMAA SÕJALINE KOHALOLEK SÜÜRIAS

„Venemaa on tulnud siia pikaks ajaks,“ ütles Venemaa Kaitseministeeriumi pressiesindaja, kindralmajor Igor Konašenkov, kommenteerides 2017. aastal Süüriaga sõlmitud rendilepingut, mille alusel sai Venemaa õiguse kasutada Tartusi sadamat ning Hmeimimi õhuväebaasi kuni 2066. aastani.

Venemaa relvajõud on saadetud Süüriasse alaliselt, sest Venemaal on Süürias ja laiemalt Lähis-Idas ning Vahe-merel pikaajalised strateegilised huvid. Nagu juba mainitud, ei käsita Venemaa sõjalist operatsiooni Süürias omaette operatsioonina, vaid USA-vastase rinde lõunatiiva tugevdamisena. Venemaa sõjaline operatsioon Süürias on kestnud neli aastat ning selle aja jooksul on ta sõjaliste operatsioonide kõrval järjekindlalt tegelenud oma sõjalise kohaloleku põlistamisega: rajanud juurde uusi tugipunkte Põhja-Süürias

ning laiendanud ja kindlustanud Tartusi sadamat ja Hmeimimi sõjaväebaasi.

Süüria on oluline platsdarm ka silmas pidades Venemaa huve Aafrikas. Vene baasid Süürias on vahejaam, kus peatuvad Aafrikasse suunduvad Vene laevad ja lennukid, ning mille kaudu transporditakse Aafrikasse Vene palgasõdureid.

VENEMAA SÜÜRIA-VÄEGRUPP

- » Isikkoosseis: 4000–5000 sõjaväelast
- » Õhuvahendid: 30–50 lennukit ja kopterit
- » Alaline sõjalaevastiku operatiivgrupp Vahe-merel (koosseis varieerub)

visiit rohkem kui kümne aasta jooksul Saudi Araabiasse ja Arabia Ühendemiraatidesse 2019. aasta oktoobris. Visiidile eelnenud intervjuus Saudi Arabia meediakanalitele sõnas Putin, et Venemaa ei moodusta liite kellegi vastu, vaid kujundab kahepoolseid suhteid, mis toetuvad kontaktide abil loodud positiivsetele trendidele. Kõike

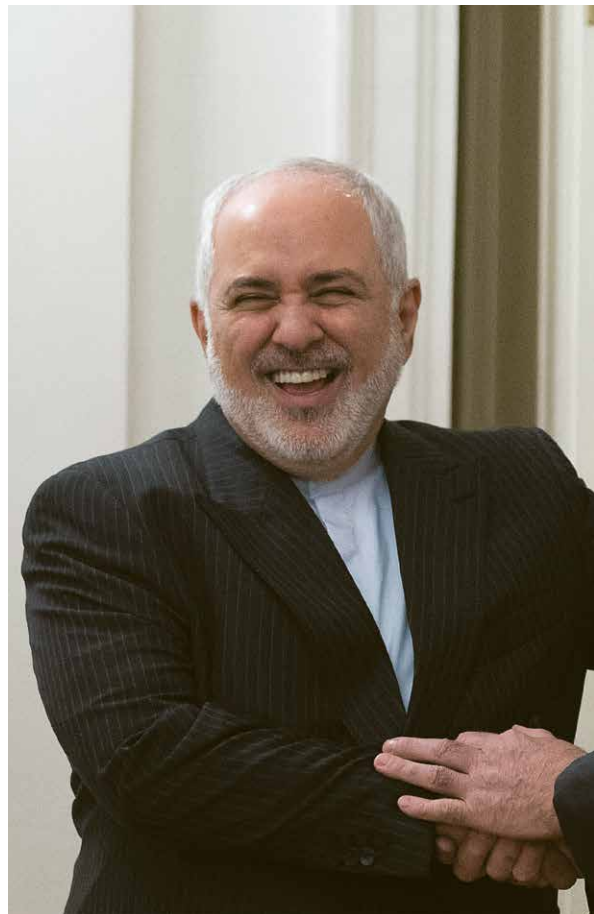
seda arvesse võttes võib eeldada, et tõenäoliselt Venemaa suhted Iraaniga tulevikus pigem pingestuvad.

Praegu aga USA „maksimaalne surve“ ja Iraani sisuline isoleerimine kasvatab Venemaa rolli olulise vahemehena ühelt poolt Iraani ja regiooni riikide (Iisrael, Pärsia lahe riigid), ning teisalt

Iraani ja lääneriikide (EL, USA) suhetes. Venemaa kaitseb Iraani huve ka organisatsioonides, kus arutatakse Iraaniga seotud küsimusi. Näiteks on süüdistanud Venemaa ÜRO Julgeolekunõukogus USA-d Iraanile segaste signaalide saatmises seoses USA-Iraani läbirääkimistega.

Samas on kaheldav, kui palju on Venemaa valmis tegelikult Iraani huve kaitsma. Näiteks 2015. aastal sõlmitud Iraani tuumaleppe (JCPOA) säilitamise küsimuses ei ole Venemaa väljapaistvaid pingutusi teinud ning on olnud oma seisukohtades senini tagasihoidlik ja osalisi korrale kutsunud. EL-i pingutusi tuumaleppe päästmiseks jälgib Venemaa pigem kõrvalt, mis võimaldab selle läbikukkumisel vastutuse teistele osalistele lükata. Samal ajal on Iraani sanktsioonide ja tuumaleppega seonduv andnud Venemaale võimaluse tihendada suhteid just EL-iga, kuna Venemaa on suutnud luua endast kuvandi kui olulisest vahelülist tuumaleppe Euroopa osaliste ja Iraani vahel. Venemaa on avaldanud soovi olla ka osa Euroopa riikide loodud finantsmehhanismist INSTEX.

USA üha tugevnevate sanktsioonide tõttu võiks Venemaa Iraanile

kaubavahetuses või energeetikas olla alternatiiviks lääneriikidele. Tegelikult aga on USA sanktsioonid piiranud oluliselt ka Venemaa tegevust, näiteks Vene firmad Rosatom ja Lukoil hoopis peatasid oma tegevuse Iraanis USA naftasanktsioonide tõttu (2018). Venemaal endal napib nii võimeid kui ka tahet alternatiivsete kaubandus- ja finantsmehhanismide edukaks ellurakendamiseks.

Venemaa Lähis-Ida-poliitikas on eriline koht Türgil. Esialgu paistis, et Venemaa sõjaline sekkumine Süürias toob kaasa

suhete drastilise halvenemise Türgiga, eriti pärast seda, kui Türgi 2015. aasta novembris tulistas alla Vene lennuki Su-24. Siiski hakati juba 2016. aasta suvel kahepoolseid suhteid normaliseerima. 2016. aasta detsembris loodi nn Astana protsess, kus Venemaa ja Iraani kõrval on kaasatud ka Türgi. Astana protsessi ellu kutsumist saab pidada Venemaa diplomaatiliseks võiduks, sest seeläbi on Venemaa Süüria küsimuses loonud erisuhte lisaks Iraanile ka NATO liikme Türgiga. Venemaa on kasutanud igat võimalust, et näidata oma suhet

← *Iraani välisminister Javad Zarif ja Venemaa välisminister Sergei Lavrov Moskvast 30.12.2019*

ALLIKAS: ALEXANDER ZEMLIANICHENKO / AP

Türgiga kui süvenevat strateegilist partnerlust, kuigi tegelikult on need suhted endiselt vaid pragmaatilised ja nende kujunemine strateegiliseks on väga ebatõenäoline. Seda teab ka Venemaa, kuid ei jäta siiski kasutamata ühtki võimalust allianssi kas või näiliselt lõhestada. Parimaks näiteks võib tuua S-400 müügi Türgile, aga ka Venemaa pakkumise müüa F-35 hävitajate asendamiseks Türgile oma lennukeid Su-35.

Venemaa ja Türgi jätkavad koostööd Akkuyu tuumajaama rajamisel ja Turkstreami gaasijuhtme osas. Venemaa jaoks on oluline suurendada maagaasi müüki Türgile ning laiendada sealtkaudu selle transiiti Kagu-Euroopasse. Arvestades aga Türgi tõenäolist soovi mitmekesistada oma maagaasi tarneid, jääb Türgi Venemaale ka edaspidi keerukaks partneriks.

Venemaa kahepoolsetest suhetest regiooni riikidega väärrib kindlasti esiletõstmist ka Egiptus, mis asub küll Põhja-Aafrikas, kuid paiknedes strateegiliselt olulises kohas Aafrika ja Lähis-Ida piiril ja muu hulgas ka Araabia Liigasse kuulumise läbi on tal Lähis-Idas tähtis roll. Juba 2015. aasta juunis leidsid aset Venemaa ja Egiptuse ühised mereväeõppused.

2017. aastal lepiti aga kokku õhuväebaaside vastastikusel kasutamises vastavalt tekkida võivale vajadusele. 2018. aasta oktoobris sõlmisid Venemaa ja Egiptus strateegilise partnerluse kokkuleppe, millele on järgnenud mitu ühist sõjalist õppust. Egiptus on ajakirjanduse andmetel sõlminud Venemaaga 2 miljardi dollari suuruse lepingu rohkem kui 20 hävitaja Su-35 ostuks. 2019. aasta juunis toimus aga Venemaa ja Egiptuse välis- ja kaitseministeeriumite n-ö kaks pluss kaks kohtumine, kus arutati muu hulgas Süüriasse ja Liibüasse puutuvaid küsimusi. Viimastel aastatel on märgatavalt suurenenud ka kahe riigi vahelise kaubanduse maht. 2017. aasta detsembris kirjutati alla lepingule, mille alusel Rosatom ehitab El Dabaa tuumajaama. Kõike seda arvesse võttes on üsna selge, et Venemaal on õnnestunud Egiptusega püsivad ja mitmekihilised suhted luua, mida tuleb kahtlemata Venemaa diplomaatia suureks eduks nimetada. Samas ei ole veel saavutatud ligilähedaltki sellisel tasemel suhteid, nagu olid Egiptusel ja Nõukogude Liidul 1950. aastate keskelt kuni 1970. aastate alguseni.

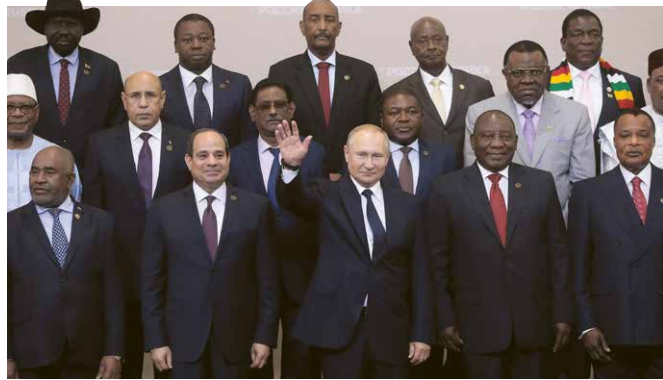
lisraeli ja Venemaa kontaktid on viimastel aastatel olnud väga tihedad Venemaa vägede viibimise tõttu Süürias. Intsidente täielikult vältida ei ole õnnestunud – Venemaa pidas oma 15 sõjaväelasega lennuki Il-20 allatulistamise eest 2018. aasta septembris vastutavaks mitte Süüria õhutorjet, vaid lisraeli õhujõude.

lisraeli–Palestiina rahuprotsessiga seoses kavatseb Venemaa kindlasti hoida oma kontakte nii palestiinlastega laiemalt kui ka Palestiina Omavalitsusega kitsamas mõttes. Tegemist on mõneti Nõukogude Liidult päritud poliitilise joonega, kuid selline poliitika sobib ka praegusele Venemaale, sest võimaldab kerge vaevaga leida kokkupuutepunkte sunniitlike riikidega ja seeläbi kaudselt tasakaalustada Venemaa kontakte Iraaniga. Seejuures ei usuta tõenäoliselt ka Venemaa Välisministeeriumis, et Kreml võiks olla suuteline lisraeli–Palestiina rahuprotsessi taas käivitama. Kokkuvõttes võib tõdeda, et Venemaa jaoks hõlmab Lähis-Ida ühekorraga nii võimalusi kui ka probleeme.

AAFRIKA – KREML OTSIB UUSI VÕIMALUSI

Piiratud ressursside tõttu loodab Venemaa Aafrikas tegutsedes võimendada oma kuvandit geopoliitiliselt aktiivse suurriigina ja tõsta rahvusvaheliselt enda kui kriiside lahendaja prestiiži.

Venemaa üritab end näidata geopoliitiliselt aktiivse suurriigina ning on lääneriikide kehtestatud sanktsioonide tõttu hakanud otsima teisi välispoliitilisi võimalusi ja uusi turge investeringute kindlustamiseks. Selles kontekstis on Venemaa silmis

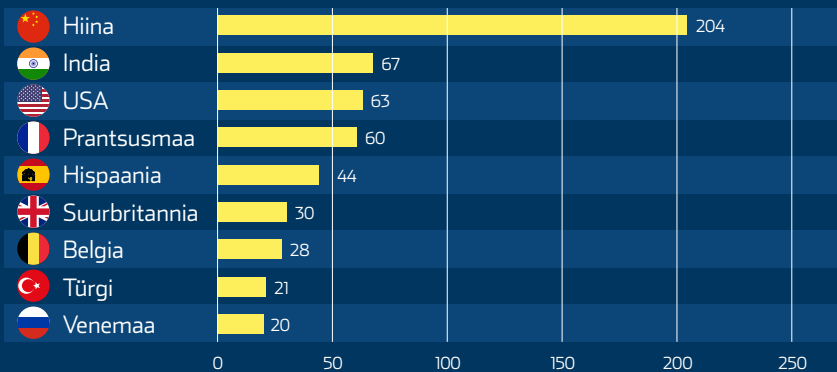

↑ 2019. aasta oktoobris toimus *Sotšis Venemaa ja Aafrika esimene tippkohtumine.*

ALLIKAS:
SERGEI CHIRIKOV /
POOL VIA REUTERS

atraktiivsemaks muutunud Aafrika. Venemaa panustab võimalusele vähendada lääneriikide mõju (JÄTK LK 64)

KAUBAVAHEBUS AAFRIKA RIIKIDEGA

Kaubavahetuse maht (mld USD)

ALLIKAS: INTERNATIONAL TRADE CENTRE

NÄITEID VENEMAA MÕJUTUSTEgevusest AAFRIKAS

Venemaa eripära Aafrikas tegutsedes on n-õ ebakonventsionaalsete ja oportunistlike meetodite kasutamine. Venemaa otsib ja katsetab tekkivaid võimalusi, kuna konkurents jääb ta Läänele ja Hiinale alla. Mõju laiendamisel on oluline roll Vene oligarhidel. Kõige silmapaistvam neist Aafrika suunal on Jevgeni Prigožin, kes tegutseb kõrge mandaadiga ja kel on ametkondade toel lai tegevusvabadus.

Kaardil on toodud vaid mõned näited Venemaa tegutsemisest Aafrikas. Venemaa/Jevgeni Prigožin on ühel või teisel viisil toimetanud ligi 20 Aafrika riigis ja mitte alati kuigi õnnestunult – näiteks Liibüas saadi Prigožini „trollivabriku“ sekkumiskatsele jälile juba eos, Wagneri palgasõdureid hukkab nii Liibüas kui ka Mosambiigis, ning Sudaanis ei suudetud püüdlustest hoolimata president Omar al-Bashiri võimul hoida.

Jevgeni Prigožin

Peterburist pärit oligarh Jevgeni Prigožin (sünd 1961. a) mõisteti 1981. aastal pettuste, röövimiste ja kupeldamise eest vangi. Vabanenud 1990. aastal, hakkas ta tegelema toitlustusäri. Mõõdunud kümnendi jooksul sai Prigožin aina suuremaid riiklikke tellimusi ja hakkas täitma Kremlile järjest kaalukamaid ülesandeid. Tema firmad on toitlustanud Vene relvajõude ja Moskva koole. Ühtlasi juhib ta erasõjafirma Wagner tegemisi. Tema „trollivabrik“ sekkus 2016. aastal USA presidendivalimistesse. Prigožini isiklik suhe Putiniga võimaldab tal iseseisvalt tegutseda.

Guinea

Guinea on aina enam Venemaa huviorbiidis. Oluline põhjus sekkumiseks Guineas on maavarad. Näiteks Vene alumiiniumigigant Rusal saab suure osa toorainest Guineast. Suure tõenäosusega sekkutakse seal valimistesse, kui poliitilise võimu vahetumine võib Venemaa huvid ohtu seada. 2020. aastal toimuvad Guineas presidendivalimised. President Alpha Condé lõpeb teine ametiaeg ja põhiseadus kolmandat ette ei näe. Guinea avalikkuses levivad kahtlused, et Condé tahab võimule jääda ja selleks põhiseadust muuta. Kuna Venemaale praegune võim sobib, siis on sellele toetust avaldanud ka endine Venemaa suursaadik Guineas Aleksandr Bregadze, kes nentis, et konstitutsioonid ei ole dogmad ja lisas, et „põhiseadused kohanevad tegelikkuse, mitte tegelikkus põhiseadustega“. Bregadze siirdus suursaadiku ametist tööle Rusalisse.

Liibüa

Venemaale on Liibüa strateegiliselt olulisem kui paljud teised Aafrika riigid. Majanduslikus mõttes huvitab Venemaad Liibüas energiasektor. Sõjaliselt ja strateegiliselt pakub Liibüa Venemaale võimalust üksuste paigutamiseks NATO lõunatiivale ja suuremat paindlikkust opereerimiseks Vahemerel. Lisaks võib Süürias tänu USA tagasitõmbumisele saavutatud edu tekitada Venemaal soov „lahendada“ ka teine suur piirkondlik konflikt ning kasutada seda selleks, et ka seal n-ö laua taha jõuda.

Ka Liibüas tegutseb Venemaa huvides Jevgeni Prigožin. 2019. aasta mais arreteeriti kaks Prigožiniga seotud Venemaa kodanikku – Maksim Šugalei ja Samer Sueifan. Mõlemat süüdistati Vene „trollivabriku“ heaks töötamises ja kavatsuses sekkuda Liibüa valimistesse. See näitab, et Prigožini kavatsus oli, ja tõenäoliselt on praegugi kasutada Madagaskaril, Kesk-Aafrika Vabariigis ja ka mujal Aafrikas õpitut Liibüas.

Kesk-Aafrika Vabariik

Kesk-Aafrika Vabariigile (KAV) hakkas Venemaa pöörama suuremat tähelepanu 2017. aasta sügisel. Sel ajal hakkasid KAV-i kaevandusäris tegutsema Vene ettevõtted, mis on seotud oligarh Jevgeni Prigožiniga. Ühtlasi saabusid KAV-i Prigožini palgasõdurid – Wagner –, et ebastabiilses keskkonnas kindlustada kaevanduste töö, pakkuda KAV-i julgeolekujõududele väljaõpet ja turvata kohalikku eliiti. Prigožiniga seotud kaevandusfirmad tegelevad aktiivselt ka mainekujundusega – korraldavad jalgpallivõistlusi, missivalimisi jms. Nii traditsioonilises kui ka sotsiaalmeedias alustati aktiivset mõjutustegevust – loodi Vene-meelseid Facebooki lehti, käivitati Vene jutupunkte edastav raadiojaam ja jagati tasuta ajalehte, mis kajastas venelaste head mõju piirkonnale. 2018. aasta suvel lasti KAV-is maha kolm Vene ajakirjanikku, kes uurisid Prigožini seoseid teemandiäri. Venemaa huvid on KAV-is esindatud ka kõrgel poliitilisel tasandil – 2018. aastast on president Faustin-Archange Touadéra julgeolekunõunikuks Valeri Zahharov, keda on meedias nimetatud Vene luureohvitseriks.

Madagaskar

2018. aasta alguses oli Madagaskari president Hery Rajaonarimampianina kontaktis Jevgeni Prigožiniga, kes saatis seejärel saareriiki grupi spetsialiste, et toetada presidendi tagasivalimist. Venelaste hinnangul ei olnud aga presidendil võimalust valimisi võita, seega otsustati toetada pigem teist kandidaati, Andry Rajoelinat, et presidendiks ei saaks mõni Lääne-meelsetest.

Prigožini inimeste *modus operandi* Madagaskaril sisaldas meelevalduse korraldamist Venemaa toetuseks Prantsuse saatkonna ees, uute kandidaatide otsimist, et konkurentide toetust lõhestada, ning sotsiaalmeedia lehekülgede loomist ja trükiste väljaandmist, mis ülistasid Rajoelinat.

Võitjana kinnitas Rajoelina, et pühendub lähedasemate suhete loomisele Venemaaga. Ühtlasi jäi Prigožiniga seotud firmale kontroll kroomikaevanduse üle, vaatamata kohalike elanike protestile.

VENEMAA SÕJALISE KOOSTÖÖ LEPPED AAFRIKA RIIKIDEGA

	Burundi	terrorismivastane koostöö, ühised õppused
	Botswana	rahuvalve ja treeningõppe koostöö
	Burkina Faso	terrorismivastane koostöö
	Ghana	tehnoloogiline koostöö
	Guinea	rahuvalve, terrorismivastane võitlus ja merepääste
	Etiopia	rahuvalve, terrorismi- ja piraatlusevastane võitlus
	Kamerun	tehnoloogiline koostöö
	KAV	nõustamine, militaar-tehnoloogiline ja sõjaline koostöö
	Kongo DV	nõustamine
	Mali	terrorismivastane võitlus ja väljaõpe
	Mosambiik	relvatarne
	Nigeeria	terrorismi- ja piraatlusevastane võitlus, rahuvalve
	Niger	nõustamine, ekspertide saatmine
	Rwanda	relvatarne
	Sambia	relvatarne
	Sierra Leone	kaitseseadeldiste ja relvatarne
	Sudaan	nõustamine, ekspertide saatmine
	eSwatini	relvatarne
	Tansaania	relvatarne, ühised uurimis- ja arenduskeskused
	Tšaad	terrorismivastane võitlus
	Zimbabwe	relvatarne

Aafrika riikides ja sealseid jõujooni ümber kujundada. Ühtlasi püüab ta Aafrika turgudel oma osakaalu suurendada ning kindlustada Vene erasektorile võimalused seal tegutsemiseks. Nii poliitilist kui ka majanduslikku kasu silmas pidades on Venemaa hakanud Aafrikas taastama Nõukogude Liidu aegseid kontaktvõrgustikke ning üles soojendama viimastel kümnenditel jahenenud kahepoolseid suhteid. Alates 2016. aastast on Venemaa pidevalt laiendanud koostööformaate Aafrika riikidega ning sõlminud märkimisväärse arvu koostöölepinguid. 23.10.–24.10.2019 toimus Sotšis Venemaa ja Aafrika esimene tippkohtumine. Venemaa andis seal lubaduse kahekordistada viie aastaga kaubavahetust Aafrika riikidega. Siiski jääb Venemaa 20 miljardi dollarini aastast küündiv kaubavahetuse maht konkurentidele tublisti alla.

Venemaa tegevust püüab tihe konkurents Aafrika suunal ning mitme suurriigi märkimisväärne edumaa. USA, Suurbritannia, Prantsusmaa ja Hiina on sellel kontinendil teinud pikaajalisi investeeringuid ja arendanud regulaarseid koostööformaate, ning neil on seal laialdane mõju. Limiteeritud ressurside ja suure konkurentsi tõttu otsib Venemaa Aafrikas teistest aktiivsetest suurriikidest tähelepanuta jäänud võimalusi ning teisalt üritab sekkuda igal pool, kus võimalik, et oma poliitilisi ja majanduslikke eesmärke saavutada.

VENEMAA PEAB KOHANEMA TUGEVNEVA HIINAGA

Venemaa välispoliitika Aasia suunal aktiveerus hüppeliselt 2014. aastal, kui Krimmi annekteerimine ja sõjaline sekkumine Ida-Ukrainas löid sügava lõhe Venemaa suhetesse lääneriikidega.

Venemaa nn pöördest itta pidi saama geopoliitiline tasakaalustaja kaotatud võimalustele läänes ning majanduslik päästerõngas kompenseerimaks sanktsioonide ja vastusanktsioonide tekitatud kahju.

Venemaa pöördumisel itta on kesksel kohal kahepoolsed suhted Hiinaga, kuid Kremli suurem eesmärk on hõlvata kogu Aasia ja Vaikse ookeani piirkonda. Selle ambitsioonika eesmärgi täitmiseks ei ole Venemaal piisavalt majanduslikku ja poliitilist kandepinda. Kuigi kaubandussuhted on elavnenud ja olulist rolli mängib relvamüük – Hiina, India ja Vietnam on ühed suurimast Vene relvastuse ostjatest – jääb kaubandussuhete tase alla vastavatele näitajatele Euroopa suunal, hoolimata sanktsioonidest. Euroopa on endiselt peamine turg Vene naftale ja gaasile ning tähtis sihtkoht, kuhu Vene eliit eelistab paigutada oma raha ning saata õppima oma lapsi.

Regioonis suurenenud mure Hiina domineeriva rolli pärast on Venemaale pakkunud täiendavaid võimalusi kasutada ära sealsete võtmeriikide vastandlike huve. Seejuures on Hiina rolli tasakaalustamisest huvitatud ka Venemaa ise, mida näitas juba tema tugev toetus India liitumisele Shanghai Koostööorganisatsiooniga 2017. aastal. Nüüd on India peaministrit oodata 2020. aasta 9. mai paraadile Moskvasse.

Aktiivsema tegutsemise tulemusel võib rääkida Venemaa mõnevõrra suurenenud mõjukusest Aasia ja Vaikse ookeani piirkonnas, kuid mitte suurtest edulugudest. Näiteks ei ole suhetes Jaapaniga, vaatamata Tokio pingutustele, jõutud rahulepingu sõlmimiseni. Põhja-Korea tuumakõnelustel üritab Venemaa silma peal hoida, kuid Hiina ja USA kõrval sarnaneb Venemaa positsioon rohkem statisti rollile. Samuti ei ole näha edusamme plaanide elluviimisel Põhja-Koread läbiva gaasitoru ehitamiseks Venemaalt Lõuna-Koreasse.

VENEMAA JA HIINA SUHTED

2019. aastal olid Venemaa ja Hiina suhted aktiivsed ning toimus terve rida sündmusi, mis pidid demonstreerima partnerluse jõudmist uuele tasemele.

- » Juulis tegid Hiina ja Venemaa pommitajad esmakordse ühise patrull-lennu. See sooritati provokatiivselt üle Jaapani ja Lõuna-Korea vaidlusaluse piirkonna Jaapani merel, mille peale mõlemad protesti avaldasid. Võib eeldada, et sarnased ühised patrull-lennud muutuvad korduvaks sündmuseks.
- » Septembris osales Hiina rohkem kui tuhande sõjaväelase ja lahingutehnikaga Venemaa strateegilisel õppusel „Tsentr 2019“. Tähelepanuväärne on, et Hiinal tuli oma soomustehnika transportida mitme tuhande kilomeetri kaugusele

Venemaa Kesksojaväeringkonda. Kõnekaks kujuneb Hiina osalemise tase strateegilisel õppusel „Kavkaz 2020“.

- » Oktoobris avalikustas president Putin, et Venemaa aitab Hiinal arendada raketirünnakute eelhoiatussüsteemi, mis kompleksel kujul on praegu olemas ainult Venemaal ja USA-l. Venemaa juhtkond tõenäoliselt eeldab, et USA ja Hiina omavaheline rivaliteet kestab veel kaua.

Kahe autoritaarse riigi suhete ilusa fassaadi taga ei ole olukord Venemaale nii roosiline. Tal on vähe tegelikke hoobasid Hiina mõjutamiseks. Hiina majandus on peaaegu üheksa korda suurem Venemaa omast ning Hiina mõningane mahajäämus relvatööstuses väheneb iga aastaga. Venemaa traditsiooniline mõjutustegevuse arsenal, mida kasutatakse Lääne suunal, Hiina vastu ei toimi. Samal ajal käsitavad Venemaa

← Venemaa–Hiina raudteepiiripunkt Manzhoulis. Venemaa värav pidi olema muljetavaldav, Hiina võttis väljakutse vastu ...

ALLIKAS: B.PANUPONG / SHUTTERSTOCK

julgeolekuasutused Hiinat olulise luureohuna.

Lääneriikide 2014. aastal kehtestatud sanktsioonid tõstsid Venemaa motiivatsiooni näidata, et tal on alternatiive Läänele, kuid samal ajal nõrgestasid Kremli läbirääkimispositsiooni Hiinaga. Tagajärjeks on olukord, kus Venemaa peab heade suhete nimel n-ö tantsima Hiina tellitud muusika järgi. Selle näiteks võib tuua Siberi Jõu (Sila Sibiri) nimelise gaasitrassi Siberist Hiinasse, mis käivitati 2019. aasta detsembris, kuid pigem hiinlastele soodsatel tingimustel. Lisaks tuleb Gazpromil võistelda tootjatega näiteks Kesk-Aasiast.

Hiina ei nimeta ühtegi riiki oma liitlaseks ja ei ole huvitatud ka Venemaaga tõelise sõjalise alliansi loomisest. Samas on 2019. aasta juulis avaldatud Hiina riigikaitse nn valges paberis rahvusvahelise koostöö peatükis esimesel kohal koostöö Venemaaga,

VENEMAAL ON VÄHE
TEGELIKKE HOOBASID
HIINA MÕJUTAMISEKS.
HIINA MAJANDUS ON
PEAAEGU ÜHEKSA KORDA
SUUREM VENEMAA
OMAST.

ja Venemaa on ainuke riik, mille puhul Hiina kasutab väljendit „üksteist täiendav koostöö“ (xiezuo), mitte pelgalt „koostöö“ (hezuo).

Hiina eesmärk ühistel õppustel on praktiline – õppida Venemaa sõjaliste konfliktide kogemusest. Hiina ja Vene üksused tegutsevad õppuste käigus kõrvuti, kuid mitte integreeritult.

Pinged Hiina ja USA vahel on Venemaale soodsad, sest see suurendab Hiina huvi näidata häid suhteid Venemaaga. Seetõttu Venemaa pragmaatiline ja demonstratiivne koostöö Hiinaga lähiaastatel tõenäoliselt jätkub. Venemaa loodab sellega Euroopat hirmutada, kuid Hiina mõjukuse kasv puudutab Venemaad ennast kõige vahetumalt ning paratamatult peab ta leidma täiendavaid võimalusi Hiina mõju tasakaalustamiseks.

Vene sõdur Kotelnõi saare sõjaväebaasis.

ALLIKAS: MAXIME POPOV / AFP

VENEMAA KASVAV HUVI ARKTIKA VASTU

Kremli tegutsemine Arktika suunal on aktiivsemaks muutunud – eesmärk on võidelda välja endale soodsad majanduslikud tingimused regioonis ning tugevdada oma sõjalist positsiooni Lääne vastu.

Venemaa majandushuvid Arktikas on seotud eelkõige maavarade ning Põhja-mereteega. Arktika maismaaosast pärineb umbes 80% Venemaal toodetud maagaasist ja 20% naftast. Arktiline regioon annab ligikaudu 20% Venemaa SKP-st. Veel tähtsam on aga

Arktika eeldatav tulevane majanduslik kasu: Põhja-Jäämere mandrilaval paikneb hinnanguliselt 95% Venemaa veel kasutusele võtmata maagaasivarudest ja 70% naftavarudest. Põhja-merete huvitab Venemaad peamiselt selle potentsiaali pärast

loodusvarade transportimisel. 2018. aastal oli Põhja-merete kaubamaht ligikaudu 18 mln tonni, millest transiit oli 491 000 tonni.

Venemaa ligipääs Arktika loodusvaradele sõltub paljuski võimekusest hakata kasutama leiukohti Põhja-Jäämere mandrilaval. Selleks vajaliku tehnoloogia ja investeeringute kättesaadavust pärsvivad Venemaa suhtes kehtestatud sanktsioonid ning nafta madal hind maailmaturul. Sõjalise taristu rajamine teeb raskeks keeruline logistika ning ehitustööks sobiva aja vähesus selles kliimavööndis.

Ehkki Põhja-merete lühendab oluliselt Euroopast Aiasse liikumiseks kuluvat aega, ei ole tõenäoline, et see järgmise kümne aasta jooksul hakkaks Euroopa ja Aasia vahelistes kaubavedudes konkureerima Suessi kanalit läbiva mereteega. Selle põhjuseks on Venemaa administratiivsed piirangud Põhja-merete kasutamisele, paljude kaubalaevade sobimatu konstruktsioon Arktikas navigeerimiseks ning toetava taristu nappus.

Venemaast lähtuv oht Arktikas tuleneb tema soovist kontrollida sõjalise kohalolu kaudu ala, kus põimuvad mitme riigi majanduslikud huvid.

VENEMAA LIGIPÄÄSU PÕHJA-JÄÄMERE MANDRILAVA LOODUS- VARADELE PÄRSIVAD SANKTSIOONID JA NAFTA MADAL HIND.

Ka sõjalis-strateegiliselt on Arktika Venemaale tähtis regioon. Seda eelkõige kolmes võttes.

- » Põhjaleevastiku ballistiliste rakettidega varustatud tuumaallveelaevad moodustavad põhiosa äärmiselt olulise nn teise löögi võimekusest.
- » Arktika on lähteala juurdepääsuks Põhja-Atlandile (nn GIUK läbipääs), mis võimaldab Venemaal konflikti korral NATO-ga häirida ühendusteid Euroopa ja Põhja-Ameerika vahel.
- » Põhja-merete kontrollimine võimaldab vajadusel siirda Põhjaleevastiku sõjalaevu Vaikse ookeani laevastiku toetuseks ja vastupidi.

Venemaal on tekkinud sõjaline võimekus ja tal on järjest kasvav tahe laiendada oma strateegilisi positsioone Arktikas.

HIINA SENISEST AKTIIVSEM ROLL MAAILMAS

Maailm ei ole aastakümneid näinud välispoliitiliselt nii aktiivset Hiinat kui praegu.

Hiina juhtpoliitikud tarvitavad üha vähem eelmise presidendid Hu Jintao kasutatud väljendit „rahumeelne areng“ (heping fazhan) ning üha sagedamini kostab maailmas sõnum Hiinast kui jõust, kes on tulnud, selleks et jääda ning teised peavad selle „uue maailmaga“ lihtsalt kohanema.

Kohaneda soovivate riikide jaoks on Hiinas isegi termin – ühise saatusega riikide kogukond (mingyun gongtongti), mida Hiina Kommunistlik Partei (HKP) on hakanud järjest aktiivsemalt üles ehitama. President Xi Jinping on seda terminit nimetanud kõikides oma tähtsamates kõnedes. ÜRO Pea-assamblee 74. istungjärgule (2019) saadetud Hiina seisukohti tutvustavas dokumendis oli nn ühise saatusega

riikide kogukonna loomise tähtsuse esimesel kohal. Tegemist on praegusele maailmakorrale vastanduva paralleelmaailmaga, kus juhiroll on Hiinal. Üle maailma tehakse Pekingist orkestreeritud lobitööd, et sondeerida pinda ning teha kindlaks, millised riigid on Hiina agendale kõige vastuvõtlikumad. Hiina mõistab üha kindlamalt, et USA-s on n-õ ukSED suletud, kuid Euroopas on pinnas Hiina retoorikale palju vastuvõtlikum. Pärast NATO tippkohtumist Londonis ütles Hiina Välisministeeriumi pressiesindaja, et Hiina on märganud NATO sees palju häälid, mis ütlevad, et ei taha vaadata Hiinat kui ohtu. Hiina heaks töötavad lobistid sõidavad Euroopas aktiivselt ringi ning jutlustavad Hiina ja Euroopa ühistest vaadetest, sel moel sihiteadlikult Lääne ühtsust õõnestades. Eriti

HIINA LAIEM EESMÄRK ON KEHTESTADA OMA MAAILMAVAADE JA STANDARDID NING KUJUNDADA SEELÄBI ENDALE MEELEPÄRANE RAHVUSVAHELINE KESKKOND.

oluliseks peetakse inimeste omavahelisi isiklikke suhteid, mille abil tahetakse oma agendaga jõuda otsustajateni. Tähtis on aga mõista, et HKP silmis on teiste riikide otsustajad vaid kasulikud etturid, kes aitavad HKP strateegiaid ellu viia. Hiina kasutab sama strateegiat riigisisesele ning alates Xi Jinpingi võimuletulekust 2012. aastal on Hiinas võimult kõrvaldatud üle 100 000 sellise kunagi parteile kasulikuks osunud etturi.

„Ühise saatusega riikide kogukonna“ strateegiat on Hiina hakanud viimastel aastatel aktiivsemalt tooma sisse ÜRO-s, kus ta tahab olla eeskätt arenguriikide hääle esindaja. Vajadusest

laiendada arenguriikide hääleõigust ja reformida globaalset valitsemist rääkis HKP välisasjade osakonna juht Yang Jiechi ka oma kõnes 2019. aasta Müncheni julgeolekukonverentsil. Hiina üritab võimaluste tekkides oma eesmärgi ja narratiivi üha tugevamalt ÜRO-s kinnistada. Hiina pakub järjest rohkem koolitusi ja väljaõpet ning on hakanud vahendama rahvusvahelisi konflikte, soovides endale luua vastutustundliku suurriigi kuvandit. Tegelik eesmärk on kehtestada oma maailmavaade ja standardid ning ehitada üles Pekingist juhitud, Hiinale meelepärane rahvusvaheline keskkond. Näiteks üritab Hiina ümber sõnastada Lääne arusaama inimõigustest, mida Hiina

piirab vaid õigusega majanduslikule heaolule ja turvalisele elukeskkonnale. Sõna-, usu- ja valikuvabadus ei ole üldse tähtsad, kui need ei teeni kogukonna huve. Taoline sõnum on meelepärane mitmele režiimile maailmas, kuid vaid vähestele inimestele. Hiina maailm-kord ongi patroneeriv, ülalt alla vaatav.

HIINA VÄLISESINDUSTE AKTIIVSEM TEGUTSEMINE

Hiina on viimasel ajal hakanud oma visiooni selgemalt eksportima,

rakendades selle vankri ette oma välisesindused. Paljud lääneriigid on alates 2018. aasta kevadest täheldanud Hiina esinduste enneolematult aktiivset tegevust ning 2019. aasta kinnitas seda suundumust. Hiina suursaadikud, ajutised asjuriidid ja peakonsulid võtavad asukohariigi meedias tundlikel teemadel sõna varasemast sagedamini ning annavad avalikus ruumis isegi soovitusi, millised peaksid olema nende riikide suhted Hiinaga. Sageli kasutatakse väga värvikat sõnastust ning kui arvamused avaldatakse oma seisukohti

↑ Hongkongi toetuseks toimunud meelevaldus
Vilniuses Katedraali väljakul 23.08.2019.

ALLIKAS: E. BLAŽEVIČ / LRT

Hiina välisesindused kiitsid heaks vägivalda. 2019. aasta juulis ja augustis toimusid Austraalia ja Uus-Meremaa ülikoolide linnakutes Hongkongi toetuseks meelevaldused. Kohalikud hiinlased organiseerisid vastumeeleavalduse ning mitmel korral tekkis rüselus ja tõuklemine. Hiina konsulaat Aucklandis soosis sellist füüsilist ründamist, öeldes avalikus pöördumises, et „Hiina konsulaat kiidab heaks Hiina välisüliõpilaste enda initsiatiivil ilmutatud patriootliku käitumise“. Täpselt samasugune konflikt Hongkongi ja Hiina välisüliõpilaste vahel oli ka Austraalias, kus Hiina konsulaat Brisbane’is kiitis samuti vägivalda heaks.

meediaväljaandes publitseerida ei saa, siis ostetakse leheruumi sisuturunduse all. 2019. aasta augustis nõudis Hiina saatkond Rootsi Televisioonilt, et see lõpetaks Hiina-vastase propaganda levitamise. Hiina surve Rootsi meediale on olnud sedavõrd suur, et Rootsi Välispoliitika Instituut avaldas 2019. aasta juunis raporti pealkirjaga „Hiina propagandakampaania Rootsis 2018–2019“. Selles öeldakse, et Hiina on 2018. aasta algusest saadik avaldanud agressiivselt survet ajakirjanikele, teadlastele ja inimõigusaktivistidele ning mõnikord kasutanud ähvardavat ja isiklikke rünnakuid sisaldavat sõnastust. Ilmekas näide Hiina aktiivsest tegevusest on ka vahejuhtum Leedus Vilniuse Katedraali väljakul korraldatud meelevaldusel Hongkongi toetuseks. Kohalikud hiinlased läksid seda protesti segama ning tekkis rüselus. Hiljem selgus, et nende

seas, kes meelevaldust segasid, oli ka Hiina saatkonna töötajaid. See on uus nähtus Hiina välispoliitikas.

Eestist vaadates tundusid harukordse ja ainulaadsena 2019. aasta suvel Eesti meedias ilmunud propagandaartiklid Hiina suursaatkonnalt ja Eesti meedia erapooletusele kutsumine, kuid globaalset pilti analüüsid on näha, et see oli Hiina teadlik ja koordineeritud tegevus. Oluline on mõista, et Hiina ei ole Eestit eraldi välja valinud, vaid rakendab laiapõhjalist ja läbimõeldud taktikat, mille eesmärk on muuta riikide meelsust ja suhtumist Hiinasse. Kõige aktiivsemalt võtavad sõna Hiina välisesindused nendes riikides, kus arusaam Hiinast erineb kõige rohkem sellest pildist, mis Hiinal on endast. Näiteks Hiina suursaadik Rootsis Gui Congyou ütles 2019. aasta novembris, et Rootsisse tulles soovis ta

HIINA RIIGIKAPITALISM

- » Hiina president Xi Jinping näeb Hiina majanduse nurgakivina suuri riigiettevõtteid.
- » 2013. aastal välja kuulutatud projekti „Üks vöönd, üks tee“ üks eesmärke on leida riigiettevõtetele välisprojekte, mis neid ettevõtteid pinnal hoiaksid.
- » Riigiettevõtetes on viimase sõna õigus parteisekretäri, kelle ülesanne on jälgida ettevõtte tegevuse vastavust partei poliitikale.
- » Paljude pealtnäha eraettevõtete alluvusahel jõuab välja riigiettevõtete ja keskvalitsuseni.
- » Eraettevõtetel on kohustus osaleda sotsiaalkrediidi süsteemis. See paneb ettevõttele kohustuse mahtuda partei määratud strateegia piiridesse.
- » Hiina riiklik luureseadus kohustab Hiina kodanikke ja ettevõtteid tegema luurekoostööd riigi julgeolekuasutustega.

sealsete ajakirjanike ja meediaga sõbraks saada, kuid kohtas mõne meedia-inimese pidevat kriitikat Hiina pihta, hukkamõistu, pahatahtlikku ründamist ja mustamist.

HIINA INVESTEERINGUTE EESMÄRGID

Hiina on viimastel aastatel paistnud silma aktiivse investeerimisega välismaale. „Ühe vööndi, ühe tee“ raames on maailmas kokku ostetud ja üles ehitatud mitu suurt taristuprojekti. „Ühe vööndi, ühe tee“ initsiatiiv, tuntud ka kui uus Siiditee, näeb ette Hiina võimu tugevdamist kaubandustaristute loomisega Aasias ja Aafrikas, aga ka Euroopas ja Lõuna-Ameerikas. See on osa Hiina riigi strateegiast saada globaalseks suurvõimaks, mis kontrollib strateegilisi kaubanduskanaleid ja logistilisi sõlmpunkte.

2015. aastal rentis Austraalia Põhja-territooriumi valitsus Darwini sadama 99 aastaks ühele Hiina ettevõttele ning praegu arutatakse selle sammu tagasi-pööramise üle. Sri Lanka Hambantota sadama opereerimisõigus on võlgade katteks antud 99 aastaks Hiina ettevõttele China Merchants Group ning 2019. aastal taotles sama ettevõtte 99

HIINA GLOBAALNE MAJANDUSSTRATEEGIA

- » Transpordikanalite ja logistiliste punktide kontrollimine.
- » Ise kontrollida tervet kauba liikumise ahelat, alates tootmisest Hiinas kuni n-ö Cainiao kullerini Belgias. Just seda teeb Alibaba Liège'i lennuväljal.
- » Oma standardite ja tehnoloogia eksportimine. Eesmärk on panna teised riigid sõltuma Hiina toodangust.
- » Subsideeritud finantskanalite tõttu suudavad Hiina ettevõtted peaaegu alati teha odavaima hankepakkumuse.

aastaks opereerimisõigust Tansaania Bagamoyo sadamas. Kambodžas renditi sõjaväe taustaga Hiina ettevõttele 99 aastaks mereäärse Dara Sakori arendusprojekti alune maa lennujaama ja sadama ehitamiseks. 2018. aastal tulid Vietnamis inimesed tänavale loosungiga „Hiinale mitte üht päevagi“, kuna selgus, et hiinlased võivad Vietnami valitsuse loodavas erimajandustsoonis rentida maad 99 aastaks. Need on näited Hiina pika perspektiiviga strateegilisest mõtlemisest. Hiina raha on osutunud atraktiivseks ka mitmes Balkani riigis, näiteks Serbia suurim eksportöör on Hiinale kuuluv Hesteel Groupi terasetehas.

Hiina investeringute eesmärk peale kaubanduskanalite kontrollimise on saada riigile mõjutushoob, millega

teiste riikide poliitikat endale sobivas suunas juhtida. Välisinvesteeringute kaudu tekitatakse sõltuvussuhe. Ei saa välistada, et suhete halvenemisel võtab Hiina tihedad kaubandussidemed kasutusele relvana ning näiteks hoiab mõne riigi toiduaineid täiendava kontrollimisvajaduse ettekäändel oma tollis kinni, kuni need riknevad. Seda on juba juhtunud näiteks Austraalia, Kanada, Norra, USA ja Filipiinide kaupadega. Selliste meetoditega tuletab Hiina teistele riikidele meelde, kui suurt kasu saab 1,4 miljardi tarbijaga suhtlemisest, ning et selle kasu kestmiseks tuleb hoiduda konfliktist Hiinaga.

2020. aastal võib näha Lääne ja Hiina vastasseisu süvenemist, sest kõik märgid viitavad üha keerulisematele suhetele ja Hiina soovimatusele kohaneda

läänemaailmaga. Hiina püüab leida Euroopas endaga sarnaselt mõtlemaid otsustajaid ja Lääne ühtsuse nõrgestamine jääb lähitulevikus Hiina üheks peamiseks eesmärgiks.

Aeglustuv majanduskasv võib Hiinas tekitada rahulolematust, mis omakorda võib tekitada keskvalitsuses soovi juhtida tähelepanu välismaale ja otsida vaenlasi sealt. Üha rohkem inimesi Hiinas ei ole rahul Xi Jinpingi valitud suunaga ning aina enam kõlab üleskutseid majandust ka tegelikult reformida. Xi Jinping peab Hiina majanduse nurgakiviks riigiettevõtteid ja kuigi USA tahab, et Hiina vähendaks nende ettevõtete subsideerimist, ei ole ette näha, et Xi Jinping seda vajalikuks peab.

TALLINNA–HELSINGI TUNNELIPROJEKTI RAHASTAJA TAUST

Tallinna–Helsingi tunneli rahastajaks peetud Touchstone Capital Partners'i

Suurbritannias registreeritud ettevõtte Touchstone Capital Group Holdings Limited, mille väärtuseks on 1 Briti nael, ähvardati 2019. aasta suvel Suurbritannia äriregistrist kustutada. See on sama Kenny (Fuzai) Songi ettevõtte, mis lubas 2019. aastal Eesti–Soome tunnelisse investeerida 15 miljardit eurot. Viimasel ajal on avalikkuses aga hakatud rääkima võimalusest, et tunneli rahastajaks saab Kenny Songi 2019. aasta jaanuaris asutatud ettevõtte China Investment & Construction Group Holding Limited (CICG), mis toob tunneli ehitamiseks raha börsile minekuga. Börsilt raha kaasamine viitab Hiinas väga sageli riigiettevõtete osalusele. Pealegi ei lähe ka osal Kenny Songi äripartneritest kõige paremini. Näiteks kuulutati 2019. aasta sügisel maksejõuetuks suur Hiina ettevõtte Shandong Xiwang Group, mille ühe võtmeisikuga on Kenny Song koos registreerinud Suurbritannias ettevõtte nimega Touchstone-Xiwang Investment Group Holdings.

AEGLUSTUV MAJANDUSKASV VÕIB TEKITADA HIINAS

RAHULOLEMATUST JA PANNA KESKVALITSUST

OTSIMA VÄLISVAENLAST.

HIINA TEHNOLOOGIA VARJATUD OHUD

Kas lühiajaline kokkuhoid kaalub üles pikaajalise sõltuvussuhte?

Üha enam lülitatakse internetti igapäevaseid seadmeid. Ühelt poolt teevad need meie elu mugavamaks. Teiselt poolt koguvad nad tohutus koguses informatsiooni, mis kildudest kokku pannes moodustavad tervikpildi meie huvidest, tugevustest ja nõrkustest. Üllal eesmärgil loodud tehnoloogia muutub aga pahatahtlikes kätes meie turvalisust ohustavaks tööriistaks. Seetõttu tuleb läbi mõelda, kas ja millist informatsiooni jagada tahame ning kas riskid on hajutatud. Seda eriti järjest laiemalt levivate tehnoloogiate puhul nagu targad linnad, 5G, tehisintellekti rakendused jm.

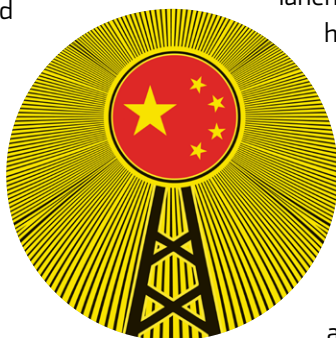
Hiina tehnoloogialahenduste oht on strateegiline ning avaldub pika aja jooksul. Hiina puhul on tegemist Läänest erineva kultuuriruumi ja väärtushinnangute kandjaga, kus valitseb kommunistlik repressiivne võim. Maailmas oma mõjuvõimu suurendamise ühe etapina tekitatakse teistes riikides

pika aja jooksul ja samm-sammult sõltuvus Hiinast.

Kõigepealt valmistatakse ette sobiv keskkond: investeeritakse kohaliku infotaristusse, ostetakse osalus ettevõtetes, pakutakse soodsamaid lahendusi jne. Paralleelselt hoiab Hiina madalat profiili ning ei sekku otseselt otsustamisprotsessi. Alles siis, kui Hiina juhtkond näeb otsest vajadust ja kasu oma poliitiliste eesmärkide täitmiseks, hakkab Hiina agressiivsemalt teise riigi otsustusprotseduuri sekkuma.

Näiteks 2019. aasta lõpus esitas Hiina Fääri saartele ultimaatum: vaba-kaubandusleppe sõlmimiseks peab Fääri saarte 5G arendamiseks sõlmima lepingu tehnologiagigant Huaweiiga.

Eesti-sugusele digiriigile on sidevõrgud elutähtis taristu, mille puhul peab kaaluma kõiki ohte, mis võivad tuleneda sidevõrkudes kasutatavast tehnoloogiast. Hiinal on väikeriigis kergem sõltuvust tekitada ning hiljem survet avaldada.

HIINA ERITEENISTUSTE TEGEVUSEST LÄHTUVAD OHUD HIINA TERRITOORIUMIL

Hiina eriteenistuste tegevusest lähtuvad ohud on analoogsed Venemaa julgeoleku- ja luureteenistuste omadele.

Hiinas lähtutakse nagu Venemaalgi nn luure territooriumilt põhimõttest, mille peamine eesmärk on kutsuda sihtmärk Hiinasse, et teda tunda õppida, mõjutada ning koostööle värvata.

- » Selleks võivad Hiina eriteenistused kasutada mitmesuguseid vahendeid ja ettekäändeid, sh esimese kontakti võtmine ja tööpakkumised interneti vahendusel.
- » Hiina eriteenistused saavad kodumaal tegutseda peaaegu riskivabalt.
- » Ohvri ei ole Hiinas kui ebademokraatlikus riigis võimalik eriteenistuste eest kaitset leida.

Kui sihtmärgi värbamine ei õnnestu, siis üritavad Hiina eriteenistused vähemalt tungida tema arvutitesse ja sidevahenditesse, et paigutada sinna pahavara ning varastada informatsiooni.

Peamised sihtmärgid:

- » poliitikud ja riigiametnikud, kelle valduses võib olla Eesti riigi, Euroopa Liidu ja NATO julgeoleku seisukohalt olulist poliitilist, majanduslikku või riigikaitsega seotud informatsiooni;
- » ärimedid ja teadlased, kelle kaudu võib käesoleval hetkel või tulevikus saada juurdepääsu äriprojektidele või teadussaavutustele, mida saaksid oma äri- ja arendustegevuses ära kasutada Hiina ettevõtteid, mis enamasti on riiki juhtiva Kommunistliku Partei otsese või kaudsema kontrolli all. Sellise profiiliga sihtmärkidega sideme loomiseks kasutatakse ka Hiinas ja kolmandates riikides toimuvaid äri- ja teaduskonverentse, ühisfirmade loomist Hiinas, Hiina ülikoolide juures asuvaid innovatsioonikeskusi ja teadlastele Hiinas teadustööks pakutavaid uurimistoetusi.

↑ *Hiina Riikliku Julgeoleku
Ministeeriumi vapp*

ALLIKAS: 12339.GOV.CN

Hiinasse ametiasjus või ka turistina reisides soovitame hoiduda olukordadest, kus eriteenistustel oleks võimalik teid korrumppeerida ja pärast selle avalikustamisega ähvardades koostööle sundida. Ühtlasi soovitame mitte võtta reisile kaasa arvuteid või sidevahendeid, mis sisaldavad või mille kaudu võiksid Hiina eriteenistused hiljem saada juurdepääsu tundlikule poliitilisele, majanduslikule või teadusinformatsioonile. Alati peab arvestama ka võimalusega, et telefonisidet ja interneti kasutamist jälgivad Hiina eriteenistused.

HIINA ERITEENISTUSTE EESMÄRK ON KUTSUDA SIHTMÄRK
TEMA TUNDMA ÕPPIMISEKS, MÕJUTAMISEKS JA
KOOSTÖÖLE VÄRBAMISEKS HIINASSE.

LIITU VÄLISLUUREAMETIGA!

Kui hoolid Eesti julgeolekust ja tahad panustada riigikaitsetesse, kandideeri meile tööle! Pakume põnevaid võimalusi väga erinevate oskuste ja teadmistega inimestele. Välisluureametis saad teha tööd, millel on selge missioon – kaitsta Eestit väliste julgeolekuohtude eest.

Kontaktandmed ja tööle kandideerimise info leiad veebiaadressilt www.valisluureamet.ee